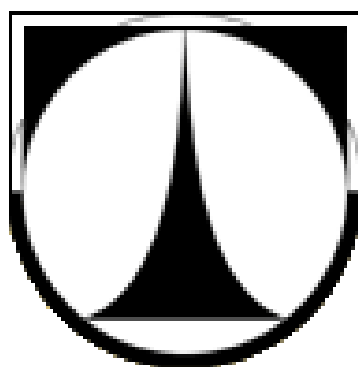

Technická univerzita v Liberci

Pedagogická fakulta

Katedra chemie

**Dlouhodobě koncipované programy mimoškolní
environmentální výchovy**

Diplomová práce

Liberec, 2007

Pavλίna Mejtoová

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Upřímně děkuji panu doc.Ing. Josefu Šedlbauerovi Ph.D. za jeho vedení, cenné připomínky a podporu při vypracovávání mé diplomové práce.

Děkuji také skautským střediskům v Chomutově, Jirkově, Kadani a Litvínově, které mi umožnily zrealizovat projekt Envik. Zároveň také děkuji účastníkům projektu za velkou snahu, nadšení a píli, kterou této akci věnovali.

Za podporu a trpělivost děkuji celé své rodině a přátelům.

Resumé

Diplomová práce je zaměřena na zhodnocení existujících a v ČR využívaných konceptů pro dlouhodobé programy mimoškolní EVVO určené věkové kategorii žáků 2.stupně ZŠ a na rozšíření modelové nabídky programů tohoto typu EVVO.

Teoretická část diplomové práce se zabývá výzkumem a zhodnocením konceptů programů v mimoškolní EVVO. Cílovou skupinou pro kterou byl proveden výzkum a zhodnocení jsou zejména školní kroužky ekologické výchovy v libereckém kraji.

Hlavním cílem diplomové práce je navrhnout a realizovat program mimoškolní environmentální výchovy, určený pro oddíl nebo kroužek žáků ve věku 12 – 16let. Program byl navržen na roční trvání, jeho součástí jsou tři společné víkendové akce a průběžné aktivity, které jsou tematicky zaměřeny na různé aspekty EVVO:

1. ekogramotnost, provázanost člověka s životním prostředím, globální problémy
2. smyslový a emocionální vztah k přírodě
3. ochránářství, spotřebitelská ekologie

Výstupem DP v praktické části je komplexní modelový program, využitelný pracovníky v mimoškolní výchově

Resume:

The Thesis is focused on evaluation of the existing long-term extracurricular programs of environmental education destined for the second cycle of elementary schools in the Czech Republic, and on the development of a model program of this type.

Theoretical part of the Thesis deals with the evaluation of concepts applied in the extracurricular programs of environmental education. The target group for research and evaluation were namely ecological bees at elementary schools in Liberecký kraj.

The main goal of the Thesis is to design and realize an extracurricular environmental education program intended for 12-16 years old group of kids in a bee. The program is based on three out-of-school intensive week-end events that are focused on different EVVO aspects:

1. eco-literacy, cohesion between the human and the environment, global problems
2. sensual and emotional relationship to the nature
3. nature protection and consumer ecology

The functional output of the Thesis is a comprehensive model program utilizable by extracurricular education workers.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I. METODIKA ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY	12
1. MIMOŠKOLNÍ VÝCHOVA ANEB PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU	13
1.1 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU	13
1.3 CÍL PEDAGOGIKY VOLNÉHO ČASU.....	14
1.4 NABÍDKY VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT.....	14
1.5 ORGANIZACE VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT.....	14
2. ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA.....	14
2.1 CO TO JE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA A DŮVODY PRO NI	14
2.2 CÍLE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY.....	15
2.3 SMĚRY ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY	15
2.3.1 Globální výchova	15
2.3.2 Ekologická výchova.....	16
2.3.3 Výchova k udržitelnosti (Trvale udržitelný rozvoj).....	18
2.4 SOUVISEJÍCÍ SMĚRY	19
2.4.1 Globální rozvojové vzdělání.....	19
2.4.2 Prožitková (zážitková) pedagogika.....	20
2.4.3 Kritické myšlení.....	22
2.5. VYBRANÉ PROSTŘEDKY, KT. SE DAJÍ UPLATNIT PŘI MIMOŠKOLNÍ ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVĚ....	22
2.5.1 Prostředí.....	22
2.5.2 Přednášky, výklad.....	22
2.5.3 Příběhy	23
2.5.4 Diskusní techniky	23
2.5.5 Projektová výuka.....	24
2.5.6 Deskové hry, didaktické hry.....	26
2.5.7 Simulační a jiné hry.....	27
2.5.8 Brainstorming.....	27
2.5.9 Pobyt venku, v přírodě.....	28
2.5.10 Skupinová práce.....	28
2.5.11 Metoda kontroverzních témat.....	29
2.5.12 Práce s informacemi.....	30
II. DOTAZNÍKOVÁ ČÁST	32
1.1 DOTAZNÍK.....	33
1.1.1 SEZNAM OTÁZEK	33
1.1.2 CHARAKTERISTIKA CÍLOVÉ SKUPINY	33
1.1.3 CHARAKTERISTIKA ŠKOL	34
Základní škola Habartice	34
Základní škola Jindřichovice pod Smrkem	34
Základní škola Liberec, Sokolovská 328	34
Základní škola 5. května, Liberec	34
Základní škola Jablonoňová, Liberec	34
Základní škola Chrastava.....	34
Základní škola Rovensko pod Troskami	34
1.2 VÝSLEDKY	35
1.3 ZÁVĚR.....	37

III. PROJEKT ENVIK	40
ÚVOD.....	41
MOJE CÍLE.....	41
CÍL KURZU.....	41
STRUKTURA KURZU.....	41
ČLENĚNÍ KURZU	41
PRAVIDLA VÍKENDŮ	42
<i>Bodování I.</i>	<i>42</i>
<i>Bodování II.....</i>	<i>43</i>
PRVNÍ VÍKEND.....	43
Cíl	43
CO BY ÚČASTNÍCI MĚLI ZNÁT/ VĚDĚT PO PRVNÍM VÍKENDU?.....	43
PROGRAM.....	44
<i>Pátek</i>	<i>44</i>
<i>Sobota</i>	<i>44</i>
<i>Neděle</i>	<i>46</i>
PROGRAM – DETAILNÍ ROZPIS S AKTIVITAMI A KOMENTÁŘI OD ÚČASTNÍKŮ	46
SEZNAMOVACÍ HRY	46
KOOPERAČNÍ HRY	47
ROZCVIČKA: POTRAVNÍ ŘETĚZEC.....	48
TÝMOVÉ HRY	49
FITKA - KRESLENÍ NA ZÁDA	49
RUKODĚLKA	50
EKOPOJMY	50
FITKA: BAŽANT A VLCI.....	51
EKOPOJMY II	51
TRVALE UDRŽITELNÝ ROZVOJ.....	52
SIMULAČNÍ HRA – FISH BANKS	52
NĚCO NA UVOLNĚNÍ – „VEČER VÝBĚRŮ“	53
TVORBA PLAKÁTU S EKOLOGICKOU TÉMATIKOU	53
ZÁVĚREČNÉ ZHODNOCENÍ ÚČASTNÍKŮ PROJEKTU.....	54
DRUHÝ VÍKEND.....	55
Cíl	55
NÁVRH PROGRAMU:	56
PÁTEK	56
SOBOTA.....	56
NEDĚLE	57
DETAILNÍ ROZPIS VÍKENDOVÝCH AKTIVIT.....	58
MÓDNÍ PŘEHLÍDKA	58
PÁTEČNÍ POHÁDKA NA DOBROU NOC.....	58
KONFERENCE O KRÁSÁCH PŘÍRODY.....	58
SMYSLOVÉ VNÍMÁNÍ PŘÍRODY	58
ZHODNOCENÍ DOMÁCÍCH ÚKOLŮ	59
CD ART	59
PRALESY	60
EVOKACE POMOCI.....	61
ZHODNOCENÍ VÍKENDU – ODPOVĚDI DĚTÍ	61

TŘETÍ VÍKEND	63
PROGRAM.....	63
PÁTEK	63
SOBOTA.....	64
NEDĚLE	64
DETAILNÍ ROZPIS JEDNOTLIVÝCH AKTIVIT	65
PŘÍJEZD + PRŮBĚH PRVNÍHO VEČERA	65
POMOC PŘÍRODĚ	65
SPOTŘEBITELSKÁ EKOLOGIE	65
VÝROBA PTAČÍCH BUDEK	66
LIMERIKY	67
ZÁVĚREČNÝ RITUÁL S PŘEDÁNÍM DEKRETŮ.....	68
ZHODNOCENÍ CELÉHO VÍKENDU.....	69
ZHODNOCENÍ CELÉHO KURZU.....	69
MOJE ZHODNOCENÍ.....	71
ZÁVĚR.....	71
IV. PŘÍLOHY	72
PŘÍLOHA Č. 1	73
PŘÍLOHA Č. 2	74
PŘÍLOHA Č. 3	76
PŘÍLOHA Č. 4	77
PŘÍLOHA Č. 5	79
CITACE	81
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	84

Úvod

Jedním z cílů diplomové práce je nastínit současnou podobu a význam environmentální výchovy na základních školách, v tomto ohledu si ovšem ani zdaleka nečiní nárok na nějaké zobecnění. Jedná se spíše o o jakousi mapující studii. Hlavním cílem práce je návrh a realizace dlouhodobého projektu environmentální výchovy pro cílovou skupinu žáků na 2. stupni základní školy.

Práce je rozdělena do 3 ucelených partií, tvořících hlavní kapitoly, které na sebe navazují. Charakter práce je teoreticko – empirický.

První ucelená část je teoretická a zabývá se metodikou environmentální výchovy. V jejích kapitolách se zaměřuji na různé alternativní postupy, které mohou být použity při environmentální výchově.

Druhá část, jak již bylo zmíněno, je pouze jakýmsi vhladem do současné situace na základních školách. Byl proveden „minivýzkum“ mapující situaci environmentální výchovy před zavedením Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy.

Třetí část je zaměřena na zrealizovaný projekt pro žáky základní školy, kde bylo cílem navrhnout strukturovaný cyklus akcí zaměřených na mimoškolní environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu (EVVO). Cyklus pracuje s neměnnou skupinou dětí (věková kategorie 2. stupeň ZŠ) a je postavený tak, aby každá část cyklu (společný víkend) byl tematicky zaměřen na jednu z klíčových oblastí EVVO. Těmi jsou

- pochopení ekosystémové a ekosociální provázanosti (vztahů mezi živou a neživou přírodou, vzájemného působení přírody a lidských civilizací: zahrnuje zejména klasickou ekologii a globální problémy);
- prožitek krásy přírody, její emocionální a tvořivá reflexe. Zahrnuje techniky Land Artu, smyslového vnímání přírody, uvědomění vlastní hodnoty přírody, nezávislé na člověku;
- ochota zvažovat svoje konání a životní nároky vzhledem k jejich vlivu na životní prostředí. Zahrnuje zejména spotřebitelskou etiku a životní styl, ochranářskou práci.

Smyslem projektu je tedy postihnout všechny důležité aspekty EVVO a docílit tak u cílové skupiny nejenom potřebných znalostí, ale v rovnováze s nimi i přijetí hodnot trvale udržitelného života a osobní odpovědnosti za vlastní činy, které mají vliv na okolní prostředí.

Cyklus se skládá ze tří víkendů v průběhu 1 roku a z práce se skupinou v mezidobí, kdy po každém víkendu dostanou „domácí úkoly“, které by účastníci měli splnit do následujícího setkání.

Svou akcí navazuji na environmentální výchovu na ZŠ (dle nového RVP pro ZŠ). Snažím se žákům přiblížit ekologickou/environmentální výchovu a její směry hravou formou.

Pro svoji diplomovou práci jsem se inspirovala na pobytovém kurzu TUL „Orbis Kaktus 2005“

I.

Metodika

environmentální

výchovy

1. Mimoškolní výchova aneb

Pedagogika volného času

Mimoškolní výchova je soustavná činnost dětí a mládeže sdružujících se v nějakém kroužku (např. školní kroužek) nebo v organizaci (Junák, YMCA, Dům dětí a mládeže, Pionýři, Brontosaurus atd.). Je chápána jako jeden z pilířů výchovy a vzdělání mladých lidí – po rodině a škole zaujímá velmi důležitou roli v životě jedince. Jedná se o soustavnou činnost, která se zabývá posuny v hodnotové orientaci dětí a mládeže, vyplněním jejich volného času, soustavnou činností vedoucí k nějakým cílům, přípravě na budoucí život dospělého člověka v občanské společnosti atd.

1.1 Pedagogika volného času

Pedagogika volného času reflektuje a mění socializační požadavky v oblasti volného času, a to ze zvláštního hlediska výchovy ke společensky kulturnímu a tvořivě komunikativnímu jednání. Probouzí tedy ty možnosti vzdělání a výchovy, které se nemohou plně rozvinout v rámci jednostranných nároků na jedince ve škole či v zaměstnání. [1]

Výchovou pro volný čas rozumíme rozvíjení schopností dětí a mládeže oceňovat volný čas jako hodnotu, kterou můžeme promrhat nebo zužítkovat. To znamená naučit je využívat volný čas kvalitativně a smysluplně, „obětovat“ ho pro vlastní osobnostní rozvoj.

1.2 Hlavní funkce výchovy mimo vyučování [2]:

- **výchovně vzdělávací funkce:** je uskutečňována prakticky ve všech organizovaných dětských kolektivech, neboť vedoucí se snaží svým svěřencům předat vědomosti, postoje, návyky, atd.
- **zdravotní funkce:** je naplňována jednak nápomocí ke zdravému životnímu stylu, střídáním činností různého charakteru, pohybovou činností a nápomocí k získání a upevnění nezbytných hygienických návyků
- **sociální funkce:** péče o děti během pracovní doby rodičů, vyrovnání rozdílů mezi různými sociálními typy dětí, vytváření žádoucích sociálních vztahů

Požadavky na výchovu mimo vyučování

- dobrovolnost
- aktivita
- seberealizace
- pestrost, zajímavost, přitažlivost
- odpočinkové a rekreační zařízení
- orientace na sociální kontakt

1.3 Cíl pedagogiky volného času

Za všeobecný cíl pedagogiky se pokládá relativní samostatnost jedince ve společnosti, tzn. ochota a schopnost ke svobodě, solidaritě a zodpovědnosti, dále pak ke kreativní vlastní činnosti a komunikativnímu jednání a nakonec k sociální angažovanosti a účasti na společenském životě. [3]

1.4 Nabídky volnočasových aktivit

Nabídky volnočasových aktivit pro děti a mládež můžeme rozdělit do dvou základních skupin:

- a) nabídky organizované
- b) nabídky volně přístupné čili otevřené.

Mezi nabídkami organizovanými si můžeme představit zejména zájmovou činnost v rámci organizací pro děti a mládež, sportovní oddíly, ... Předpokladem účasti je pak buď členství v nějaké organizaci anebo závazná přihláška do nějakého kurzu či skupiny.

Nabídky volně přístupné neboli otevřené jsou naopak charakterizovány tzv. nízkoprahovostí, tedy minimálními nároky na účastníka, aneb přijdeš, zapojíš se, odejdeš.

1.5 Organizace volnočasových aktivit

Zájmová činnost dětí může být organizována školou - školní družina, školní klub, zájmové kroužky, volitelné a nepovinné předměty, žákovské projekty, skupinová činnost. Jiné organizace zabývající se mimoškolní a mimorodinnou výchovou dětí - ZUŠ, středisko pro volný čas dětí a mládeže, kulturní středisko, ČSTV.

Pro svou diplomovou práci se zaměřím na zájmovou činnost, která je organizována školou. Zájmová činnost bude zaměřena na environmentální výchovu.

2. Environmentální výchova

2.1 Co to je environmentální výchova a důvody pro ni

V první řadě bychom se měli zamyslet, „proč vůbec environmentální výchova?“ Environmentální výchova je nejen projekt náročný, ale i kontroverzní. Při důsledném propracování zjistíme, že přemýšlíme nad tím, jak změnit postoje studentů - ovlivnit

způsob, jakým chápou a interpretují svět, vybírají si a překládají interpretace, hodnotí.[4]

Zde se dostáváme do situace, kdy začneme používat kategorie jako je dobré, či špatné, správné, atd. Můžeme ovlivnit životní styl studentů, nebo dokonce jejich životní filosofii....

2.2 Cíle environmentální výchovy

„Cílem environmentální výchovy je:

1. posílit naše vědomí a porozumění ekonomické, sociální a ekologické provázanosti v městských i venkovských oblastech;
2. poskytnout každému příležitost dosáhnout znalostí hodnot, názorů, odpovědnosti a dovedností a dovedností k ochraně a zlepšování životního prostředí;
3. tvořit nové vzorce chování jednotlivců, skupin i společnosti jako celku vstřícné k životnímu prostředí“ [5]

2.3 Směry environmentální výchovy

2.3.1 Globální výchova

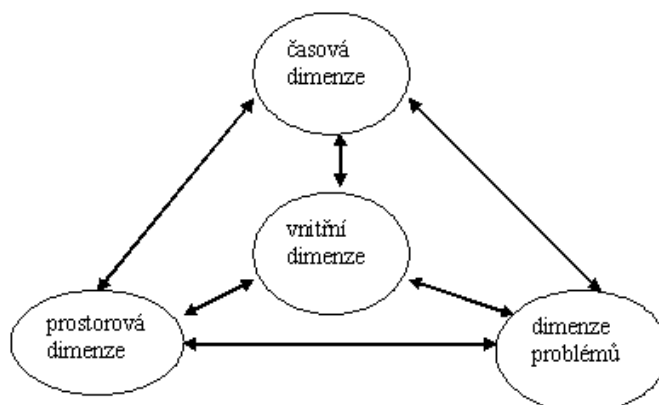
Patří mezi novější pojmy pedagogického směru, který vznikl v 80.letech 20.století při univerzitě v Yorku. Dnes je velmi rozšířeným směrem environmentální výchovy prakticky v celém světě.

Hlavními představiteli a průkopníky globální výchovy jsou Graham Pike a David Selby, kteří chápou globální výchovu jako směr, který proplétá jakousi reflexi planetárního vědomí, paidocentrismu, kdy centrem veškerého vzdělání je dítě samotné a v neposlední řadě je to systémová teorie, ve které je kladen důraz na vztahy mezi prvky, jakousi vzájemnou propojenost mezi vším.

Jako centrální pojem je zde planetární vědomí (worldmindedness), které hovoří o respektování „jedné Země“ - při hájení zájmů jednotlivých zemí bychom měli vnímat vědomí této planety. Cílem vzdělávání je utvářet člověka, který toleruje odlišné kultury, lidi s odlišným názorem, náboženským vyznáním. Respektovat že je zde jenom jedna Planeta, která patří všem.

Druhým směrem je ústřední postavení dítěte (child – centeredness). Hlavní myšlenkou tohoto směru je, že děti se nejlépe učí tehdy, podporujeme – li je v jejich vlastním objevování, zkoumání a jednáme – li s nimi jako jedinečnými osobnostmi s vlastními názory, zkušenostmi a poznáním.

Graham Pike a David Selby se opírají o myšlenku, že vztah je vším: pochopení nelze dosáhnout studiem atomu, osoby či národa v izolaci, ale pouze ve vztazích s ostatními souvisejícími jevy. Jejich model se snaží uvést do souvislostí různorodé a vnitřně propojené prvky teorie a praxe globální výchovy [6]

obrázek 1

Prostorová dimenze je spojena s myšlenkou, že všechno souvisí se vším. Jsou to veškeré vztahy, které můžeme pozorovat mezi živočichy, přírodou, lidmi a mezi vším okolo. Podle zastánců globální výchovy by žáci měli na všech úrovních, od osobní po globální, porozumět vzájemným souvislostem, které ovlivňují jejich současný i budoucí život. Navíc by měli pochopit i propojení a souvislosti mezi jednotlivými úrovněmi, tedy například jak je jejich osobní životní úroveň ovlivněna ekonomickými a politickými rozhodnutími vlád na různých místech světa či jak se do stavu globálního životního prostředí promítá lidské chování a místní prostředí. Pojmy „lokální“ a „globální“ by neměli vnímat jako opačné konce prostorového spektra, ale jako dynamicky a neustále se prolínající a překrývající oblasti. [7]

2.3.2 Ekologická výchova

Pojem „ekologická výchova“ je v současné době problematický, protože se z tradičních důvodů používá synonymně s pojmem environmentální výchova. Ekologická výchova představuje tradiční směr environmentální výchovy kladoucí důraz na poznání přírody a jejích základních procesů. Ekologická výchova má v dnešní době alespoň formální podporu všech rozumných vlád světa, jejími aktéry se stala střediska správ chráněných oblastí, oddělení ministerstva životního prostředí i regionální samosprávy. [8]

2.3.2.1 Cíle ekologické výchovy

Cíle ekologické výchovy jsou obsaženy v jejích starších formulacích. V šedesátých letech to byla výchova k ochraně přírody. Hlavním cílem bylo seznamovat veřejnost s odbornými termíny, principy této disciplíny. Výchovou k ochraně přírody rozumí J. Čerovský „nejen seznamování s nejvlastnějšími odbornými principy této disciplíny, ale vůbec veškeré poznávání přírody ve smyslu základní biologické složky životního prostředí člověka a společnosti, vedené v duchu správného nakládání s ní... [9]

V sedmdesátých letech se začíná objevovat termín výchova k péči o životní prostředí: „Výchova k péči o životní prostředí zcela logicky vznikla z úžeji zaměřené výchovy k ochraně přírody, tak jako se vůbec péče o životní prostředí v celé šíři vyvinula z ochrany přírody a přírodních zdrojů a ta z omezené a statické péče o přírodní památky. Ochránci přírody záhy poznali, že veřejnost musí přesvědčit o smyslu svého snažení. Začala se vyvíjet široká výchovně vzdělávací činnost v severoamerických národních parcích, nejprve a dlouho pod heslem interpretace – výkladu přírodních hodnot. Část pedagogů vyšla ochráncům přírody vstříc, a tak se například poznávání přírody a výchova k její praktické ochraně staly významnou náplní dětských organizací.“ [10]

Důležité rysy ekologické výchovy [11]

- orientace na přírodu: to, co je důležité není lidská společnost, ale příroda. Především její popis, vysvětlení různých zákonitostí a jejího fungování. Ekologická výchova je primárně o přírodě, v přírodě a pro přírodu.
- pozitivistické paradigma: ekologická výchova dává důraz na předání předem definovaných znalostí, vychází z vědeckých poznání, názorů odborníků a vědců. Cíle jsou dány a hledají se efektivní cesty k jejich dosažení. Výuka je tzv. transmisivní – tzn. že je založená na předávání informací.
- antropocentrismus a manažerský postoj k přírodě: ekologická výchova velmi často argumentuje významem přírody pro člověka, ukazuje jak lidé mohou přírodu využívat, mluví o zdrojích a jejich racionálním využití, o funkcích krajiny a jejím managementu. Příroda tak má především instrumentální hodnotu k dlouhodobému uspokojování lidských potřeb

2.3.2.2 Metodika mimoškolní ekologické výchovy

Základem ekologické výchovy je přímý kontakt s přírodou. Důležitá je také forma jakou kontakt s přírodou poskytujeme. Může to být v rámci:

- monitoringu přírody: dlouhodobé sledování např. určité populace nějakého živočicha, ekologického problému
- ekologických simulací: pomocí her se žáci naučí základním ekologickým principům

- malých didaktických her
- naučných stezek
- poznávacích výletů do okolí
- výchova k aktivní ochraně přírody: ekologické brigády, prospěšné práce, ...

2.3.3 Výchova k udržitelnosti (Trvale udržitelný rozvoj)

Anglický pojem „sustainable development“ byl poprvé použit ve zprávě Světové komise pro životní prostředí a rozvoj, která byla založena roku 1984 a vedena norskou ministryní Gro Harlem Brundtlandovou. Zpráva byla nazvána Our common future = Naše společná budoucnost a schválena byla v roce 1987 na Valném shromáždění OSN. V pojetí OSN je trvale udržitelný rozvoj takový vývoj lidské společnosti, který umožňuje současným generacím uspokojovat své potřeby tak, aby nebyly omezovány možnosti budoucích generací.

Cíle výchovy k udržitelnosti

Mezi hlavní cíle patří schopnost utvářet si vlastní názor a nepřijímat jen pasivně učitelovy interpretace řešeného problému.

Geoffe Cooper sestavil deset základních kompetencí kterými jsou: [12]

- sebeúcta a sebedůvěra
- spolupráce, důvěra a empatie
- komunikativní dovednosti včetně vyjednávání a rozhodování
- schopnost kritického myšlení, laterálního myšlení a řešení problémů
- schopnost převzít odpovědnost
- myšlení do budoucna
- pocit sounáležitosti s přírodou
- kreativita, představivost a vnímavost vůči životnímu prostředí
- znalost ekologických, sociálních, demokratických a politických systémů
- schopnost sebereflexe a hodnocení

Metodika výchovy k udržitelnosti

Výuka je založena na delších projektech, pomocí kterých žáci analyzují konkrétní problém. Zpravidla shromáždí všechny dostupné informace, zúčastní se diskuse či simulační hry a na závěr navrhnou možné řešení problému, který vhodně prezentují např. v nějakém výstupu před ostatními žáky, rodiči, učiteli, apod.

Konkrétní projekty dělí Hammond do tří úrovní [13]

- 1. úroveň zahrnuje kratší projekty s konkrétním, přímým výstupem. Například budování naučných stezek, čištění potoka, uspořádání dne bez odpadků apod. Na této úrovni se pohybuje většina školních projektů

- 2. úroveň vyžaduje získání nových dovedností a představuje zpravidla dlouhodobější proces. Příkladem může být např. zavedení školního systému sběru odpadu či dlouhodobá péče o chráněné území
- 3. úroveň již vyžaduje náročnější schopnosti a dovednosti a je pro ně typická politická angažovanost. Příkladem může být úsilí o změnu školní politiky, projekty na vyhlášení nových chráněných oblastí či jiných konkrétních opatření

2.4 Související směry

2.4.1 Globální rozvojové vzdělání

Obecným cílem rozvojového vzdělání je podle definice OSN: „Umožnit lidem, aby se podíleli na rozvoji své komunity, národa a celého světa. Takováto možnost vyžaduje kritické povědomí o místní, národní a mezinárodní situaci založené na porozumění sociálním, ekonomickým a politickým procesům.“ [14]

Globální rozvojové vzdělání je celoživotní vzdělávací proces, který především zahrnuje: [15]

- informace o životech lidí, kteří žijí v rozvojových a v rozvinutých zemích a umožňuje lidem pochopit souvislost mezi jejich vlastními životy a životy lidí na celém světě
- usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které ovlivňují životy všech lidí
- rozvíjí dovednosti, které umožňují lidem aktivně se podílet na řešení problémů
- podporuje hodnoty a postoje, které umožňují lidem aktivně se podílet na řešení problémů na místní, regionální, národní a mezinárodní úrovni
- směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život podle svých představ

Globální rozvojové vzdělání v žácích dále formuje jejich postoje, hodnoty, dovednosti a znalosti. Z **postojů a hodnot** vybírám následující cíle:

- žáci přijímají zodpovědnost za sebe a svět, ve kterém žijí
- jsou motivováni k tomu, aby se aktivně podíleli na řešení místních problémů a přispívali k řešení problémů na regionální, národní i mezinárodní úrovni
- jsou si vědomi výhod spolupráce s ostatními lidmi
- respektují odlišné názory a pohledy na svět
-

Dovednosti:

- žáci využívají nástrojů demokracie při podílení se na veřejném životě

- dokážou vymezit problém, analyzovat ho, hledat různá řešení a využívat při něm vlastních zkušeností i zkušeností ostatních
- dokážou si na základě informací vytvořit vlastní názor a uvést pro něj argument
- umějí myslet systémově a hledat souvislosti
- ...

Znalosti:

- žáci znají příčiny a důsledky nejdůležitějších globálních problémů, vědí, co pomáhá a co brání udržitelnému lidskému rozvoji
- srovnávají různé chápání konceptů – rozvoj, lidská práva, globalizace
- rozumějí situacím lidí žijících v těžkých životních podmínkách, znají různé příčiny a důsledky těchto situací
- jsou si vědomi rozdílů v ekonomické a sociální situaci lidí ve světě, znají různé pohledy na příčiny a důsledky tohoto stavu
- ...

2.4.2 Prožitková (zážitková) pedagogika

Zážitková pedagogika je přístup ke vzdělání založený na vyšší schopnosti lidské paměti vstřebávat informace, jejichž vnímání je provázáno intenzivní emocí. Významnou organizací zabývající se v České republice a v bývalém Československu zážitkovou pedagogikou je *Prázdninová škola Lipnice*. Zážitková pedagogika pracuje s prožitkem jako prostředkem k ovlivňování klienta. Směr tohoto ovlivňování je určen pedagogickým cílem. Práce zážitkového pedagoga spočívá v záměrném vytváření situací, v nichž předpokládá intenzivní prožívání, a následné pedagogické práci s těmito prožitky (zpětnou vazbou). [16]

V teorii prožitkové pedagogiky se uplatňuje jednak teoretický model Kolbova cyklu, jednak model komfortních zón.

a) Kolbův cyklus: [17]

Princip učení se z vlastní zkušenosti, platný podle Kolba pro cca. 80% lidských aktivit, je jedním ze základních východisek práce v prožitkové pedagogice.

Každou tréninkovou akci, ať je jí hra, simulace či třeba modelová porada, nejprve s účastníky zpětně projdeme a připomeneme si klíčové momenty průběhu. V hodnotící fázi se neomezujeme pouze na míru spokojenosti s dosažením cíle, ale stěžejní pozornost věnujeme procesu řešení. Hledáme to, co by bylo vhodné v budoucnu v podobné situaci zopakovat, i to, čeho je třeba se dále vyvarovat. Nastává okamžik odhalování paralel s vlastní reálnou pracovní praxí. Tento krok umožní účastníkům zformulovat si plán změn, jejichž zvládnutí mají příležitost si ověřit v další aktivitě.

Kolbův cyklus tedy představuje spirálu směřující vzhůru, umožňující účastníkům kurzů zdokonalovat svou spolupráci a ovládání manažerských dovedností.

Obrázek č.2

b) Model komfortních zón:

Vychází z přesvědčení, že každý jedinec má kolem sebe jakousi pomyslnou oblast aktivit, které jsou pro něj představitelné – komfortní zóna; oblast aktivit, ze kterých má strach, obavy, ale svým způsobem jsou pro něj dosažitelné – zóna pozitivního stresu; a oblast aktivit, ze kterých má strach a není je schopen z jakýkoliv důvodu splnit – zóna negativního stresu. Prožitková pedagogika se snaží vytvořit takové situace, které znamenají pro účastníky krok do pozitivního stresu. Zároveň jsou přesvědčeni, že zvládnutí této situace rozšíří účastníkovi jeho komfortní zónu.

Metodika prožitkové pedagogiky

Základem prožitkové pedagogiky je motivace, která může být provedena různými způsoby: motivační scénka s kostýmy, rekvizitami, hudbou; přečtení poutavého příběhu, diskuse. Poté následuje rozdělení do skupin (nejčastější způsob je způsob náhodného dělení), vysvětlení pravidel a samotná hra. Po skončení hry následuje závěrečná diskuse, kde se používá široká škála metod – od řízené diskuse přes talking stone, řazení účastníků podle odpovědí na jednoduché otázky, možná je i písemná reflexe.

Vztah prožitkové pedagogiky k environmentální výchově je velice blízký, i přestože jde o různé směry. Praxe environmentální výchovy byla silně ovlivněna teorií prožitkové pedagogiky, osobnostně rozvojové kurzy odehrávající se v přírodě mohou posílit vztah účastníků k přírodě a nepřímo vést i k předání určitých znalostí. Cíle prožitkové pedagogiky (osobnostní rozvoj) odpovídají jedné skupině cílů v některých směrech environmentální výchovy. [18]

2.4.3 Kritické myšlení

„Rozvíjí užitečné návyky myšlení, založené na racionalitě a pátrající po příčinách. Teorie kritického myšlení se snaží o ustavení norem a vzorů, umožňujících jedinci náležitě posuzovat jednotlivé názory a možnost jejich využití pro obhajobu vlastních proklamovaných názorů a postupů.“ [19]

2.5. Vybrané prostředky, které se dají uplatnit při mimoškolní environmentální výchově

2.5.1 Prostředí

Máme tři základní typy prostředí[20]

- Místnost
- Příroda
- Kyberprostor

Místnost je obvyklým prostorem výuky, při environmentální výchově se využívá zejména ve večerních a nočních hodinách. Její největší výhody jsou možnosti zapojení moderních médií, předávání informací, apod.

Druhým, pro environmentální výchovu nejdůležitějším prostorem je příroda. Zejména pro aktivity typu uvědomění si krásy světa, pochopení vzájemné provázanosti, spolupráce, vnitřní hodnoty živých tvorů. Nevýhody tohoto prostředí jsou především technického rázu: praktická nemožnost využití moderní techniky, jistá závislost na počasí. Příroda též není příliš vhodná jako prostor pro diskusní techniky a přednášky a podobné pasivní techniky.

Výhodou kyberprostoru je možnost sdílení bez ohledu na fyzický prostor. Pokud je vhodně použit, umožňuje internet účinně cvičit kritické myšlení, samostatné vyhledávání informací i diskutovat se vzdálenými účastníky. Na druhé straně představuje internet i nemalá rizika – absence autorit znamená nevěrohodnost informací.

2.5.2 Přednášky, výklad

Ani v mimoškolní environmentální výchově se neobejdeme bez monologických metod jako je výklad či přednáška. Ovšem těchto metod by mělo být minimum, protože to žákům nápadně připomíná výuku ve škole, kde jsou nejčastěji používanou metodou. Jak již bylo zmíněno výklad či přednáška patří mezi tzv. monologické metody – tzn. že přednášející je jakýmsi středobodem, aktivním činitelem a veškerá další interakce mezi

žáky je nežádoucí. V této metodě navíc žák přijímá informace v pasivní formě, což má za následek, že se často učí věci, kterým dobře nerozumí.

Cílem je předání co největšího množství informací v krátkém čase, což má pochopitelně své klady (mnoho informací), ale také zápory (málo času). Tato metoda podporuje získávání znalostí, ale dovednosti a postoje jsou v pozadí.

Základní rozdíl mezi výkladem a přednáškou je ten, že výklad klade důraz na základní znalosti problematiky, nejde do hloubky a posluchačům předává jakousi zjednodušenou formu problematiky. Kdežto přednáška je teoretičtěji zaměřena a pracuje se specifickými informacemi, většinou jde do hloubky daného problému a je náročnější pro posluchače, kteří se musí více soustředit. Přednáška je typickou monologickou metodou pro vysoké školy, výklad pro změnu je typickou metodou pro základní školy.

2.5.3 Příběhy

Vyprávění příběhů představuje nejstarší didaktickou metodu, kterou lidé vymysleli. Obliba fenoménu příběhu je v sepjetí s mýtickým výkladem světa. Příběhy tak zvou své posluchače na cestu: lákají je do svého nitra, ve kterém najdou sami sebe. Při vyprávění příběhu si žáci nic nezapisují, ale pouze se zaposlouchají do příběhu a nechávají se unášet jeho obsahem. Od dětství jsme vychovááni příběhy, které odrážejí určitý výklad toho, o co v životě jde, co je a co není správné, v dospělosti pouze nahrazujeme pohádky pro děti pohádkami pro dospělé. [21]

Jak s příběhy pracovat:

- Jako motivace k diskusi či jiné aktivitě
- Jako pohádka na dobrou noc: lehké, mírně žertovné, krátké povídky
- Jako prožitková, emocionální aktivita, kde poselství je natolik silné, že už není nutné na něj bezprostředně navázat: např. Muž, který sázel stromy, kde po přečtení příběhu už není potřeba jakkoli navazovat

2.5.4 Diskusní techniky

Diskusní techniky jsou prostředky k otevření a strukturování diskuse. Mají velmi důležité postavení mezi prostředky environmentální výchovy, protože umožňují onu kýženou konfrontaci horizontů – prezentaci svého názoru, vystavení jej odlišným interpretacím světa, jeho kritické zvážení a obhájení či přehodnocení.

Jak nejlépe motivovat k diskusi? Například můžeme diskusi zahájit přečtením článku vztahujícím se k tématu, přinášejícím nějaký zajímavý příběh, nebo doplňujícím méně známá fakta.

Nejčastěji používané typy diskusních aktivit v environmentální výchově [22]

- **Bzučící skupiny:** studenti dostanou do dvojice či jiné malé skupinky kartičku s úkolem typu „promyslete /rozhodněte / vyberte“.
- **Sněhová koule:** technika, která se používá pro několikanásobný výběr ze seznamu možností. Účastníci nejprve v malé skupině vyberou určený počet z celého seznamu, pak se spojí s další skupinou a musí provést společnou volbu z vybraných možností, pak se spojí s další skupinou, atd. Příkladem je například Balón práv [23]. Hry tohoto typu mohou být velmi emocionální, pro některé účastníky až příliš osobní.
- **Krok vpřed:** technika nutící účastníky vyjádřit postoj ke zvolenému problému. Účastníci stojí na čáře a vedoucí přečte určité stanovisko. Účastníci buď zůstanou stát na čáře (jsou nerozhodnutí), nebo postoupí dopředu (souhlasí) či dozadu (nesouhlasí). Vedoucí hry pak dává slovo postupně členům z jednotlivých skupin.
- **Řazení kartiček:** Studenti dostanou do skupiny několik kartiček, obsahující různé pohledy na stejný problém. Jejich úkolem je seřadit kartičky do určeného tvaru podle míry svého souhlasu s nimi.
- **Myšlenkové mapy:** aktivita, ve které studenti kreslí dopady svého rozhodnutí, zaznamenaného do středu papíru. Tato technika je velice dobrá na procvičení myšlení v souvislostech i kreativity. Příkladem je třeba znázorňování dopadu určitého výrobku na životní prostředí, dopady vyvolané klimatickými změnami, atd. Studenti nejprve pracují v malých skupinách a vytváří svou mapu souvislostí, potom ji prezentují před ostatními.
- **Hry na souvislosti:** např. Alchymistická hra [24] jsou nesmírně názorné prostředky k uvědomování souvislostí mezi pojmy. Vedou k porozumění systémové povahy světa, propojenosti zdánlivě nesouvisejících jevů.
- **Práce s textem:** diskuse založená na kritickém rozboru rozdaného textu je běžnou metodou používanou pro rozvoj kritického myšlení. Příklad využití metody I.N.S.E.R.T. (studenti v textu různým způsobem podtrhají to, co je pro ně nové, s čím souhlasí a nesouhlasí a dále diskutují o článku).

2.5.5 Projektová výuka

Projektová výuka využívá skutečnosti, že projekt je pro žáky motivem sám o sobě. Projekt vychází z logiky životní reality. Přispívá k individualizaci výuky a umožňuje vnitřní diferenciaci. Žáci se učí spolupracovat, hledají řešení problémů, učí se hledat

informace, komunikovat nejenom s okolím → tím je podporována jejich kreativita. Cílem projektové výuky je zodpovědnost žáků – každý žák je zodpovědný za svůj projekt, to podporuje jeho vnitřní kázeň a vede k toleranci.

Jako z největších negativních skutečností je ta, že projektová výuka je velmi časově náročnou záležitostí jak na přípravu, tak na realizaci.

Jedním ze zakladatelů projektové výuky byl W.H. Killpatrick. Podstatou projektové výuky je podle něj naprosto jiné uspořádání učebního systému. Při projektovém vyučování mají žáci s vyučujícím řešit nějaký úkol komplexnějšího charakteru. Úkol, který mají žáci zpracovat má být pro ně atraktivní, zajímavý a významný, aby se s jeho řešením mohli identifikovat, aby jej přijali za svůj a se zájmem ho řešili a následně vyřešili. Mezi základní pravidla projektové výuky patří:

- žáci si svůj projekt vybírají do jisté míry sami, případně jeho bližší identifikaci.
- projekt souvisí s mimoškolní činností, vychází z prožitků žáků
- na projektu by měli žáci pracovat s nadšením, s vlastním zájmem, bez potřeby vnější motivace
- projekt vede ke konkrétnímu výsledku, na jehož základě získají žáci určité znalosti, poznatky a kvalifikaci

Při realizaci každého projektu musíme dbát na následující fáze:

1. učitel si musí projekt časově rozvrhnout, a musí si uvědomit – co od projektu očekává
2. vymezení projektu
 - a) identifikace problému: debata, téma musí být co nejkonkrétnější, uchopitelné a danou věkovou skupinou také zpracovatelné
 - b) technické představení projektu
 - co, jak, proč by měl projekt vypadat
 - etapy:
 - sbírání informací
 - třídění informací
 - zpracování informací
 - závěr
 - doporučené řešení
 - portfolio: např. nástěnka, video, atd.
 - v této fázi je velice důležité si ověřit, že děti tomu stále rozumí + rozdělit si funkce v týmu!!!
3. shromažďování a třídění informací
 - identifikace informačních možností + jejich zpracování
 - třídění informací: na základě jakých parametrů budou informace tříděny (důležitost, zdroj, ...)

- kdo to bude zpracovávat
- 4. shrnutí, závěry
- 5. navržení řešení problému
- 6. zpracování portfolia: na základě portfolia učitel hodnotí výsledek
 - kritéria hodnocení:
 - úplnost
 - přehlednost
 - informační hodnota
 - podpora
 - ilustrace
 - dokumentace
 - je navrhované řešení v souladu s právem
 - 4 obecnější parametry:
 - přesvědčivost
 - praktická využitelnost
 - koordinace (návaznost)
 - sebehodnocení (kritika,...)
- 7. prezentace projektu
 - můžeme spojit s pozváním významné osoby v dané problematice
- 8. zhodnocení
 - velmi důležitá fáze
 - diskuse s třídou, co se povedlo, co se nepovedlo, jaký z toho mají pocit, jaký z toho pocit mám já jako učitel

Rozlišujeme tyto základní projekty: individuální (na projektu pracuje každý sám), skupinové (na projektu spolupracuje skupina žáků), projekty třídní (na projektu pracuje celá třída), projekty školní (do projektu je zapojená celá škola).

Do projektové výuky integrujeme výuku i ostatních předmětů. Zavádění projektové výuky tedy žádá určitou restrukturalizaci obsahu učiva.

2.5.6 Deskové hry, didaktické hry

Jedná se o kratší aktivity, které jsou zpravidla založené na principu známých společenských her, používaných především k zopakování látky. Žáci tyto hry hrají v malých skupinkách. Malé didaktické hry jdou rozdělit do dvou základních skupin: karetní hry: pexeso, kvarteto, sbírání karet, ...a deskové hry.

Malé didaktické hry jsou vesměs jednoduché a přitom velmi oblíbené hry. Nekladou si nároky na hráče a současně dávají učiteli možnost věnovat se něčemu jinému (např. přípravě pomůcek k další aktivitě, atd.). Silnou i slabinou těchto her je, že jsou většinou určeny k prostému zopakování nabytých znalostí a nedávají šanci k rozvoji vlastního kritického myšlení nebo jiných osobnostních kompetencí. [25]

2.5.7 Simulační a jiné hry

Spočívají v simulaci stanovených situací, kdy řešení se realizuje formou hraní rolí vzdělávaných žáků. Téma inscenace vyžaduje pochopení podstaty jednotlivými aktéry, prostor pro tvořivé rozvíjení jejich individuálních strategií a dostatečně silnou osobní motivaci [26]

Hraní rolí pomáhá žákům vyjádřit svoje názory, myšlenky a postoje. Je velmi důležité, aby si žáci dobrovolně mohli zvolit „svou“ roli, případně ji nepřijmout, nebo vyměnit se spolužákem. Pokud se splní výše uvedené podmínky, tak u většiny žáků dochází k osobní identifikaci žáka se svojí rolí.

Hraní rolí je vždy o nějaké zápletce; tzn. že jde o problém, který je řešen. Dále je u simulačních her důležité přesné vymezení prostoru a času. Aktéři musí mít čas na přípravu, hraní a reflexi aktivity.

Evaluace neboli zhodnocení metody by se nemělo týkat hereckého výkonu, ale problému, kdy bychom měli popsat trendy, které se v hraní vyskytly (např. xenofobie) a žáci by měli sdělit, jak se v roli „hráče“ cítili. Jak prožívali konfrontaci role s vlastní zkušeností, s názorem ostatních. Zde dochází k problému, že je zde velmi různé množství variant pro řešení problému, proto je vhodné hodnocení věnovat dostatečné množství času.

Tato metoda je velmi důležitá pro budování a následnou práci s postojem žáka, který je vystaven nové zkušenosti. Je také důležité si uvědomit, že hraní rolí je do určité míry spojeno s praxí (každodenní situace) a žák uchopuje praktické kompetence do svých rukou

2.5.8 Brainstorming

Podstata této metody spočívá v tom, že v momentě, kdy se oznámí problém, všichni účastníci začnou bezprostředně, bez nějakých zábran „chrlit“ své názory, nápady, postřehy. Po určitém čase přichází druhá fáze brainstormingu, kdy je kritice podrobena část předchozí. Postupně se touto cestou hledá optimální řešení, které vyhovuje všem zúčastněným.

Tato metoda je vhodná ve chvíli, kdy jsou všichni zúčastnění obeznámeni s problémem a mají potřebu se k němu vyjádřit, kvalifikovaně diskutovat a najít společné řešení. U této metody dochází v první části brainstormingu k tomu, že jsou vyřčeny řešení, nápady, postřehy, které se často vymykají tradičním způsobům řešení. V této fázi je důležité, aby zúčastnění tolerovali všechny názory a teprve poté je ve druhé fázi kriticky posoudili. Je pochopitelné že kvalita brainstormingu bude závislá na schopnostech a erudici toho, kdo celou diskusi řídí.

2.5.9 Pobyt venku, v přírodě

Pro environmentální výchovu je naprosto nezbytný přímý kontakt s přírodou. Při přímém kontaktu s přírodou mohou žáky ovlivnit jeho postoje směrem k uvědomování světa jako krásného místa. Příroda je ale i naprosto jedinečným prostředím pro výuku i výchovu. V přírodě je možné vést žáky k porozumění pravidel přírody, zejména její systémové provázanosti a do určité míry je možné pokusit se ovlivnit i jednání žáka vzhledem k mimolidskému světu.

„Velmi důležité je zvážit velikost skupiny, neboť čím je skupina větší, tím horší jsou naše možnosti. Dále je důležité zvážit fyzickou výkonnost žáků – častá chyba je snaha ukázat účastníkům výletu fyzickou zdatnost organizátorů. Z výletu se pak stane mezní zkušenost s možným dopadem na osobnostní rozvoj, ale nikoliv na vnímání krásy kolem sebe“ [27]

2.5.10 Skupinová práce

Patří mezi přirozenou ale alternativní metodu výuky, kdy žáci pracují ve skupinách a rozvíjejí své znalosti a dovednosti; především komunikaci a kooperaci s ostatními spolužáky, ale i s jinými osobami (učitel, vedoucí zájmového kroužku, lékař, atd.). Při skupinové práci si žáci uvědomí, že v životě hrajeme několik rolí. Mimo jiné skupinová práce rozvíjí a podporuje významné občanské dovednosti a kompetence. Pro žáky tato metoda patří mezi ty záživnější.

Technika skupinové práce:

Při skupinové práci využíváme zejména tzv. skupinové dynamiky, kdy ve skupině vznikají přirozené role jako je vůdce, dělník, sabotér, ... Skupinová dynamika se obecně dělí do 5 základních fází:

- a) *formování* – dochází k sociální interakci, tvoří se vazby, vztahy mezi členy skupiny a především se určují „zárodky“ budoucích rolí. Vůdce začíná táhnout skupinu, ovšem v tomto momentě může dojít k několika možnostem
 - vůdce je jeden. Optimální varianta, dochází k dobré organizaci, vůdce zadává úkoly, dohlíží na své „spolupracovníky“
 - vůdců je několik – nastává problém, kdo se ujme „vlády“
 - vůdce není žádný – skupina je natolik flegmatická, že se mezi nimi „nevytvořil“ žádný vůdce –

nastává opět problém a s ním i otázka žáků: „Co budeme dělat?“

- b) *storming*: tato fáze je charakteristická bouřlivou interakcí, především se zde ale rozdělují další role a členové skupiny tak ukazují svou osobnost. Storming patří mezi jednu z nejvýraznějších a hlavně nejdůležitějších fází
- v této fázi je velmi důležitá role vůdce, který vyjednává a zároveň uklidňuje situaci
 - vůdce by neměl být diktátor, ale koordinátor situace
 - všichni ve skupině by se měli nějakým způsobem kooperovat; v této fázi učitel nevstupuje do práce žáků, protože by tím narušil jejich kooperaci
- c) *normování*: v této fázi je již skupina ustanovena, lidé se ve skupině nevnímají jako individua, ale jako součást nějakého celku = skupiny = skupinová identita. V této fázi také dochází ke konfliktům mezi ostatními skupinami, nastává jakési soupeření, zde je opět velmi důležitá role vůdce, který posiluje skupinovou identitu
- d) *předvádění*: v této fázi již skupina funguje zcela plnohodnotně, prezentuje své výsledky a tím je posilněna její identita. Skupina již ví, co má dělat, jak to má dělat. V této fázi vůdce pouze koordinuje, ostatní přidávají své nápady
- e) *rozpad – „loučení“ skupiny*: žáci se navrací do svých přirozených rolí, ale zároveň by jim mělo v podvědomí zůstat to, jak skupina pracovala. V této fázi dochází také ke zhodnocení práce učitelem, který vždy hodnotí práci celé skupiny a ne jednotlivce

2.5.11 Metoda kontroverzních témat

Tuto techniku jsem zde zařadila proto, že se s žáky velice často můžeme v rámci různých diskusí dostat až k nějakému kontroverznímu tématu v oblasti environmentální výchovy, jako je například otázka práv zvířat apod.

Metoda kontroverzních témat vznikla v 70. letech ve Velké Británii a USA jako reakce na politicko-společenské události. Má za cíl rozvoj kritického myšlení v kontextu občanské společnosti, dává prostor pro pluralitu pohledů a názorů, zároveň ale ukazuje na komplexnost problému.

Metoda je založena na tom, že téma vyvolává emoce, kontroverze. Zde si musíme uvědomit, že kontroverzní témata jsou různá v různých společnostech, že jsou regionálně, společensky a historicky podmíněná. Je důležité, aby téma bylo jasné, srozumitelné ale hlavně kontroverzně formulováno, protože danou skupinu žáků musí pokud možno rozdělit na 2 tábory (pro x proti)

Fáze metody kontroverzních témat:

- *Identifikace tématu:* přesné, jasné vymezení o jaké téma jde. Téma musí být pro žáky dostupné, nejlépe aby se jich dotýkalo, protože zde je možnost ztotožnění žáka s problémem.
- *Argumentace:* skupiny představí argumenty pro svůj postoj. Zde je důležité, abychom dohlédli na to, že argument je opřen o nějaké poznání, přesvědčení, informaci.
- *Polemika:* fáze, kdy názory jedné skupiny jsou zpochybňovány druhou a naopak
- *Závěr:* nejméně častým závěrem je nějaký konsensus (shoda). Skupiny by si měly uvědomit proč postoj zastávají. V případě že skupina žáků se rozdělila i na neutrální stranu, je zde ponechán prostor pro to, aby v tuto chvíli vyjádřila své pocity, závěry a případně se přidala ke skupině pro nebo proti.

Efektivnost metody:

Vzhledem k tomu že žáci aktivně pracují s tématem, tímto způsobem se jim přiblíží, dokáží se vcítit do problému. Je to metoda s jejíž pomocí lze ovlivnit postoj žáků a především touto metodou podporují jejich občanskou angažovanost.

2.5.12 Práce s informacemi

Moderní společnost je charakterizována dominantní sférou komunikací, myšlení a jazyka, které se silně ovlivňují a postupně přetvářejí. Základem fenoménu komunikace je informace, která má velký vliv a zároveň i význam. Informace znamenají sdělení, zlomek reality, nápad, názor, ... Dnešní společnosti jsou informace nezbytné – jde o orientaci ve společnosti, pro někoho se stávají hobby – zaměstnává obrovské množství lidí, média. V poslední době je enormní nárůst množství informací, které potřebujeme k životu. Mezi základní zdroje informací patří média:

- *elektronická média:* televize, rozhlas, internet = masová média
- *písemná média:* časopisy, noviny, deníky

Vzhledem k obrovskému množství informací dochází k tomu, že nedokážeme rozlišit informace nepodstatné od důležitých, nebo začínáme být lhostejní k informacím obecně.

Jak pracovat s informacemi?

Především si musíme uvědomit kritičnost práce s informacemi. Měla bych vědět, kde mají informace zdroj. Musíme mít na paměti, že informace v médiích jsou mnohem silnější, protože lidé nabývají dojem, že to je všechno pravda – protože nemají kritickou reflexi. Příkladem nám může být reklama.

Žáky bychom měli především naučit:

- jak pracovat s informacemi

- kritickou práci s informacemi
- dopady jednotlivých informací

Žák musí mít informace, musí vědět, kde je najde, a musí jim rozumět. Měl by s nimi kriticky pracovat a ověřit věrohodnost zdroje.

Při práci s informacemi bychom si měli dát pozor na funkční negramotnost, kdy děti přečtou text, ale v podstatě mu nerozumí. Další problém, který se může vyskytnout je kontext informace, kdy informace jsou vytrženy z pevného základu – nevíme všechny souvislosti. Tento problém je spojen především s novináři.

II.

Dotazníková část

1.1 Dotazník

Jako součást své diplomové práce jsem se rozhodla zmapovat situaci mimoškolní environmentální výchovy na vybraných školách v libereckém kraji, k tomuto účelu mi posloužil vzorek pěti základních škol, které na dotazníkové otázky odpovídaly písemnou formou nebo metodou rozhovoru.

1.1.1 Seznam otázek

Dotazník byl tvořen 5 otevřenými otázkami:

1. Máte na škole ekologický, přírodovědný či jiný kroužek zaměřený na přírodu?
2. Pokud ano, je zařazen v rámci školních předmětů, nebo jde o zcela mimoškolní aktivitu?
3. Jak často se kroužek schází a kolik dětí ho navštěvuje?
4. Stanovujete si celoroční plán kroužku?
5. Realizujete i víkendové, nebo jinak zajímavé/nestandardní akce (celoškolní hry, různé projekty, spolupráci s nějakou organizací)? S jakými cíli?

1.1.2 Charakteristika cílové skupiny

Cílovou skupinou dotazníků byly základní školy prakticky všech typů – základní školy malotřídního charakteru (ZŠ Jindřichovice, ZŠ Habartice), spádové základní školy venkovského typu (ZŠ Rovensko pod Troskami), a v neposlední řadě klasické městské školy (ZŠ Sokolovská, ZŠ 5.května, ZŠ Chrastava).

Rozhodujícím faktorem pro určení školy je kapacita žáků dané školy, včetně možnosti realizace výukových ročníků.

Pro malotřídky je typický malý počet dětí, které jsou organizovány v jedné třídě, kde probíhá zároveň výuka 1. a 2. třídy. Malotřídky se nachází ve vesničkách a zpravidla mají kolem 10 – 15 žáků.

Klasické základní školy, které se nacházejí ve větších městech jsou charakteristické tím, že je navštěvuje velký počet žáků (ZŠ Chrastava – 611 žáků, ZŠ Sokolovská – 320 žáků, ZŠ 5.května – 500 žáků). V těchto školách probíhá výuka od 1. třídy po 9. třídu a žákům poskytuje úplné základní vzdělání podle vzdělávacího programu „Základní škola“ č.j. 16847/96 -2

Mezi malotřídkami a klasickými základními školami se nacházejí tzv. spádové školy, které mají žáky z několika přilehlých vesnic, příkladem je ZŠ se speciálními třídami Rovensko pod Troskami, která je spádovou školou v mikroregionu Podhůří v centru Českého ráje. Škola umožňuje získat úplné základní vzdělání všem dětem, zejména pak ze spádových obcí Rovenska pod Tr., Ktové, Libuně, Újezda pod Tr., Troskovic, Holenic, Radvánovic, Veselé u Semil a Žernova. Kapacita školy je 260 žáků.

1.1.3 Charakteristika škol

Základní škola Habartice

- umístění: Habartice, liberecký kraj
- charakter školy: malotřídky

Základní škola Jindřichovice pod Smrkem

- umístění: Jindřichovice pod Smrkem, liberecký kraj
- charakter školy: malotřídky

Základní škola Liberec, Sokolovská 328

- umístění: Liberec
- charakter školy: „městská“ základní škola se všemi ročníky ZŠ
- www.zssokol.cz
- Výuka ekologického přírodopisu, ekologická praktika
- volitelné předměty ekologická praktika, výtvarné činnosti, sportovní hry, technické činnosti, informatika

Základní škola 5. května, Liberec

- umístění: střed Liberce
- charakter školy: „městská“ škola se všemi ročníky; počet dětí 520
- www.zs5kveten.cz

Základní škola Jabloňová, Liberec

- umístění: Liberec
- charakter školy: „městská“ škola se všemi ročníky, rozšířená výuka hudební výchovy
- <http://www.infohelp.cz/cz/domenzdroj.php?file=zs21-lbc.htm&lang=>

Základní škola Chrastava

- umístění: Liberecký kraj
- charakter školy: městská škola se všemi ročníky
- počet žáků na 1.stupni: 311
- počet žáků na 2. stupni: 299
- www.zschrastava.cz

Základní škola Rovensko pod Troskami

- umístění: Liberecký kraj
- charakter školy: plně organizovaná, venkovského typu
- počet žáků na 1.stupni: 89
- počet žáků na 2.stupni: 84
- <http://zs.rovenskopt.indos.cz/>

1.2 Výsledky

V dotaznících se objevilo několik zajímavých skutečností:

ad otázka č. 1. a č. 2. (Máte na škole ekologický, přírodovědný či jiný kroužek zaměřený na přírodu? Pokud ano, je zařazen v rámci školních předmětů, nebo jde o zcela mimoškolní aktivitu?)

- ZŠ Habartice, ZŠ Jindřichovice pod Smrkem si nemohou kroužky (všeobecně) z finančních, personálních a prostorových důvodů dovolit
- velké školy, sídlištní (ZŠ 5. května, ZŠ Jabloňová, ZŠ Sokolovská) si naopak kroužky mohou dovolit, ale z důvodu nezájmu ekologie jako atraktivnosti předmětu si děti spíše volí kroužky typu: florbal, keramika, gymnastika, apod.
- kroužek s pravidelným scházením nemáme, ale organizujeme projekty zaměřené na ochranu přírody (ZŠ Rovensko pod Troskami)
- ne, pouze v rámci školních předmětů si žáci volí povinně volitelný předmět: seminář ze zeměpisu nebo biologie. Semináře se vyučují jako dvouhodinový blok 1 x 14dní (ZŠ Chrástava)

ad otázka č. 3 (Jak často se kroužek či předmět schází a kolik dětí ho navštěvuje?)

- pouze jedna škola (ZŠ 5. května, LBC) z pěti má Ekologickou výchovu jako volitelný předmět v rámci 8.tříd, schází se každé úterý od 14.25 – 15.20 a předmět navštěvuje 22 žáků

ad otázka č. 4 (Stanovujete si celoroční plán kroužku?)

- celoroční plán kroužku rozdělený na dvě pololetí. V prvním pololetí se zabýváme energií, z čeho ji získáváme, jak, výhody a nevýhody zdrojů, šetření energií. Mají i úkol na doma, kdy po 14 dní sledují spotřebu elektřiny, plynu, a vody. Exkurze do větrné elektrárny Jindřichovice pod Smrkem. Ve druhém pololetí se zaměřuje na odpady – vznik odpadu, jaké odpady máme, třídění, dopad na přírodu, recyklace. Za úkol mají zjistit jaké obaly potravin mají doma, které převažují a zda se dají recyklovat. (ZŠ 5. května)
- 1. stupeň: ekologie se prolíná celým učivem, zejména prvoukou, českým jazykem – čtení, sloh, přírodopisem, vlastivědou, tělesnou výchovou, výtvarnou výchovou a pracovními činnostmi. Dále pak novými tematickými bloky v rámci prvouky a přírodopisu – Zdraví člověka a Ochrana za mimořádných událostí (živelné pohromy) (ZŠ Jabloňová)
- 2. stupeň: využití ekologických témat v jednotlivých předmětech a ročnících. Ekologická výchova je zařazována nejvíce v předmětech: ekologický přírodopis, občanská výchova, kde jsou součástí osnov ZŠ a v souladu s nimi jsou i témata probírána. Ostatní vyučující se snaží (v rámci mezipředmětových vztahů) využívat námětů ekologické výchovy a zařazovat je vhodně do výuky (ZŠ Jabloňová)

ad otázka č.5 (Realizujete i víkendové, nebo jinak zajímavé/nestandardní akce (celoškolní hry, různé projekty, spolupráci s nějakou organizací)? S jakými cíli?)

Projektové dny (ZŠ Sokolovská)– v minulých letech to byly projektové dny zaměřené na:

- Dojde nám někdy voda? Cílem bylo přiblížení problematiky dětem a mimo jiné i změna běžných výukových metod, jiné rozdělení dětí do pracovních skupin
- Ochrana člověka za mimořádných situací

Besedy (ZŠ Jindřichovice pod Smrkem)

- např. v Ekologickém informačním centru, kde se věnujeme především tématice, která má co dočinění s přírodou – tzn. Trvale udržitelný život – vedení Agendy 21
- Obnovitelné zdroje energie – jejich potřeba, výhody, nevýhody, naše vlastní zkušenosti
- Ochrana životního prostředí kolem nás

Další aktivity

- Sběr a třídění odpadu (baterie, tetrapak, PET, kelímky, papír) (ZŠ 5.května)
- Sběr kaštanů a žaludů pro zvěř (ZŠ Habartice)
- Kompostování (ZŠ Habartice)
- Dvoudenní výlety do Jizerských hor – většinou jako odměna pro nejlepší „sběrače“ (ZŠ Habartice)
- Projekt Les ve škole – škola v lese, který vznikl ve spolupráci Sdružení Tereza a státního podniku Lesy České republiky (ZŠ Jindřichovice pod Smrkem)
- O víkendech exkurze mimo Liberec – Den stromů, zvířat, Země (ZŠ 5. května)
- Akce „Uklid'me Jizerky“ (ZŠ 5. Května)
- Projekt: Zeleň v ulicích Starého města – minulost a současnost, mapování stromů v ulicích Starého města a zakreslování do mapy (ZŠ 5.května)
- Projekty v rámci přírodopisu: Strom, Živočichové, Voda (ZŠ 5. května)
- Sokrates – spolupráce třech škol (Polsko, Německo, Česká republika) – ekologie: navštívili jsme elektrárnu Turow, povrchové doly v SRN a jejich rekultivaci (ZŠ 5.května)
- Úklid okolí školy (ZŠ Jabloňová)
- Práce na pozemcích (ZŠ Jabloňová)
- Návštěva ZOO a Botanické zahrady (ZŠ Jabloňová)
- Akce „Uklid'me svět“ – úklid veseckého údolí (ZŠ Jabloňová)
- Hospodárné využívání elektrické energie a vody při školním provozu (ZŠ Jabloňová)
- Údržba zeleně v okolí školy (ZŠ Jabloňová)
- Den Země (ZŠ Rovensko pod Troskami)

- Čištění místní říčky Veselky (ZŠ pod Troskami)

Školy spolupracují s různými organizacemi:

A) organizace, které se zabývají environmentální výchovou

- Středisko ekologické výchovy libereckého kraje - Střevlík v Oldřichově v Hájích (<http://www.strevlik.cz/>)
- Společnost přátel přírody - Čmelák (<http://www.cmelak.cz/home.html>)
- Městské středisko ekologické výchovy při ZOO Liberec - Divizna (<http://www.zooliberec.cz/divizna/>)
- Základní organizace Českého svazu ochránců přírody - Armillaria (<http://www.volny.cz/armillaria/index.htm>)
- Společnost pro Jizerské hory (<http://www.projizerky.cz/>)
- Metodika a realizace komplexní ekologické výchovy - M.R.K.E.V. (http://pavucina-sev.cz/m_r_k_e_v_.htm), součástí je i časopis Bedrník (www.pavucina-sev.cz/bedrnik.htm)
- Sdružení Tereza (www.terezanet.cz)

B) organizace podporující environmentální výchovu

- Suchopýr (<http://www.suchopyr.cz/>)
- Ekokom (www.ekokom.cz)
- Severočeské sběrné suroviny
- Nadace pro záchranu a obnovu Jizerských hor (<http://jizerky.ecn.cz/>)

Cíle

- přiblížit problematiku ekologie dětem
- naučit je spolupracovat, řešit problémy, nestandardní situace
- uvědomit si, že to není nic vzdáleného, ale že se jich to týká

1.3 Závěr

Environmentální výchova je způsob, jak žákům ukázat propojenost přírodních i socioekonomických celků. Snaží se vychovat člověka, který by dokázal žít v souladu s přírodou, ale i zároveň přírodu vhodně využíval pro společnost. Proto, aby tato výchova byla účinná, je rozdělena do několika průřezových témat. V rámci rozvoje vědomostí a schopností žáka apeluje na vztah člověka v biosféře, poznání souvislostí mezi lokálními a globálními problémy životního prostředí, snaží se vytvořit automatické návyky použitelné v každodenním životě. Vytváří schopnost komunikovat o ekologických problémech, objektivně je hodnotit a spolupracovat na jejich řešení. V rámci postojů a hodnot žáka se snaží ho vést k vnímání života jako nejvyšší hodnoty, k zodpovědnému vztahu vůči biosféře a životnímu prostředí, ke zdravému životnímu

stylu s estetickým cítěním k přírodě a k hledání inspirace o ní. Snaží se také vytvářet cit k přírodě a kulturnímu dědictví, které nám svěřily předchozí generace.

Průřezová témata jsou členěna do několika tématických okruhů:

- ekosystém (les, moře, pole, ...)
- základní podmínky života (voda, ovzduší, rekultivace, ...)
- lidské aktivity a problémy životního prostředí (průmysl, ekologické programy a akce, odpady, ...)
- vztah člověka k přírodě (obec, nerovnoměrnost života na Zemi, ...)

Environmentální výchova se od školního roku 2007/ 2008 stává povinnou v rámci průřezového tématu Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy a jako taková se stává novým prvkem ve vyučování. Zahrnuje v sobě zejména všechny přírodovědné disciplíny. Výuka by tak mohla být zajímavější a žákům bližší díky pokusům a zapojením do samotných projektů jak na regionální úrovni, tak i v mezinárodních projektech. Její výhodou by mohla být i značná flexibilita, díky které se učitel nemusí řídit striktně osnovami, ale výuku přizpůsobit aktuální potřebě a problémům. Dalším cílem environmentální výchovy je, aby žáci poznali naše památky, možnostmi, kterými příroda disponuje a naučili se jí rozumět a dělat vše proto, aby celý systém byl pokud možno v rovnováze. Žáci by si měli uvědomit provázanost přírody a socioekonomické sféry.

V tuto dobu již má většina škol reálnou představu o tom, jak toto průřezové téma v následujících letech uchopit. Školy spolupracují s nevládními organizacemi, které jim pomáhají realizovat např. výukové programy, brigády, poskytují prostor, zázemí pro realizaci projektů, spolupracují na projektových dnech, pořádají besedy, umožňují exkurze apod.

V dnešní době si lze objednat dlouhodobé programy tzv. na klíč – především u Středisek ekologické výchovy, které mají potřebné zkušenosti, nebo je tu druhá možnost a to pokusit se zrealizovat program pomocí vlastních sil. Obě dvě varianty mají své výhody i nevýhody

Programy na klíč:

- + pohodlné, profesionální
- finančně náročné, obvykle jednorázové

Vlastní program:

- + realizace vlastních cílů, možnost dlouhodobého působení
- časově náročné
- finančně náročné, ale možnost čerpat granty

Nabízí se tedy otázka: „Proč dělat na základních školách mimoškolní environmentální výchovu?

- Nevládní organizace, které pořádají jednorázové akce pro děti, nepracují s dětmi dlouhodobě. V programech se nemůže realizovat návaznost, gradace a jiné skupinové prvky.
- Mimoškolní environmentální výchova, kde si program tvoří učitelé, může s žáky pracovat dlouhodobě a tyto prvky návaznosti a gradace zapojit do svých projektů.

V rámci diplomové práce jsem navrhla a zrealizovala projekt, který právě tyto prvky návaznosti, gradace a skupinové práce využívá. Projekt je podrobně rozepsán ve třetí části diplomové práce.

III.

Projekt Envik

Úvod

Dnešní doba je charakterizována nezájmem lidí o okolní přírodu a ke všemu, co s přírodou souvisí. Lidé se nezastaví, aby se porozhlédli po krásách přírody a svého okolí. A proto si myslím, že je důležité nasměrovat lidi a zejména děti k tomu, aby byly schopné se na chvíli zastavit a porozhlédnout se po přírodě, aby se dokázaly orientovat ve vztazích v přírodě, v jejích zákonitostech a aby poznaly krásu přírody a v neposlední řadě se jí naučily i pomáhat

Svou akcí navazuji na průřezové téma environmentální výchovy na ZŠ (dle nového RVP pro ZŠ). Snažím se dětem přiblížit ekologickou/environmentální výchovu a její směry hravou formou. Pro svůj model akce jsem se inspirovala na pobytovém kurzu TUL „Orbis Kaktus 2005“

Moje cíle

- zkusit si zrealizovat něco pro mě zcela nového
- zaujmout věkovou skupinu 13 – 16let
- vytvořit jakýsi model akce, která bude mít dlouhodobější cíle a která se pokusí ovlivnit pohled na svět současné mladé generaci

Cíl kurzu

Předat účastníkům základní informace o vztazích v přírodě, o možnosti trvale udržitelného rozvoje, globální výchově, tedy podpořit ekologickou gramotnost přiměřenou jejich věku. Neposledním cílem je, aby děti byly schopné komunikace a spolupráce s neznámými lidmi, ať se jedná o vrstevníky nebo o dospělé osoby

Struktura kurzu

Kurz je zaměřen na věkovou kategorii 13 – 16let; jedná se tedy o žáky 2.stupně základních škol. Kurz je členěn na 3 víkendy, z nichž každý se zaměřuje na jinou oblast, všechny tři ale spojuje jistý pohled na environmentální výchovu.

Členění kurzu

1. víkend: březen – téma „Provázanost“ – propojenost se světem (logo: zeměkoule)
2. víkend: červen – téma „Krása“ (logo: kytička)
3. víkend: září – téma „Pomoc“ (logo: ruka)

- předpokládaný počet účastníků: 15 – 20

Před zahájením kurzu jsem chtěla od účastníků zjistit základní údaje včetně osobních cílů

- dotazník byl rozdán ihned po příjezdu na místo

1. Dokážete si představit svůj život bez přírody?
2. Co pro vás příroda znamená, čím je pro vás důležitá?
3. Co očekáváte od víkendu a od kurzu?
4. Udělal/a jsi v poslední době něco pozitivního pro přírodu?
5. Třídíš odpad? Pokud ne, napiš důvod.
6. Jak bys vyjádřili svoji osobu 7slovy

Protože chci, aby účastníci byli s kurzem propojeni i mimo víkendy, tak během celého projektu dostali i „domácí úkoly“, jejichž splnění je ohodnoceno body (viz dále). Úkoly jsou prioritně zaměřeny na vztah člověka a přírody.

Pravidla víkendů

Bodování I.

Pro získání závěrečného diplomu musí účastník dosáhnout minimálně 70bodů. Body získá účastník za účast na víkendu a splnění domácích úkolů

- účast na březnovém víkendu 15bodů
- účast na červnovém víkendu 15bodů
- účast na zářijovém víkendu 20bodů
- splnění úkolu NOVINÁŘ – 5 - 15bodů
- splnění úkolu ČLÁNEK – 5 - 15bodů
- splnění úkolu na září – 10 - 20bodů

Úkol č.1

Staň se na chvíli novinářem!

Tvým úkolem je napsat článek, básničku, fejeton, pohádku vystihující vztah člověka a přírody. Jak člověk ovlivňuje přírodu či naopak. Pokud nechceš psát můžeš nafotit sérii fotek (3 – 5), nebo nakreslit nějaký obrázek (velikost A4), vyrobit koláž nebo něco podobného. V červnu bude uspořádána výstava a nejlepší výtvar bude odměněn.

Úkol č. 2

Čtenář

Pokus se prolistovat nějaké noviny, časopisy a pokus se najít nějaký zajímavý článek o ochraně přírody, o ničení přírody – jednoduše řečeno, to co tě zaujme. Na červnovém víkendu ti bude dán prostor 2-3minut, abys nás s článkem seznámil. (Článek budeš odevzdávat!)

Bodování II

Kuličky ve vlastnoručně udělaném pytlíčku. Kuličky dostává účastník za splnění úkoly během víkendu, úspěchy v soutěžních aktivitách a spolupráci v družině během víkendu. Ten, kdo získá nejvíc bodů, bude odměněn.

Dále každý účastník obdrží 3 větší a krásnější kuličky, které slouží k tomu, aby si je účastníci mezi sebou vyměňovali. Důvody mohou být různé, ale ten prioritní důvod je například pomoc v nouzi, při hře, při dobrém skutku, při něčem hezkém atd.

Komentář:

Byl vysvětlen, účastníci si zapsali podrobnosti, ale pro svůj lepší pocit je pro jistotu ještě rozešlu emailem

Účastníkům se velice líbí forma korálků, i s tou cenou, že v případě ztráty mají smůlu a začínají od nuly

První víkend

Téma prvního víkendu „provázanost“

Logo prvního víkendu – zeměkoule, která poukazuje na vzájemnou závislost jednotlivých součástí planety

Cíl

Účastníci by měli být seznámeni se základními ekologickými pojmy, které by se měli naučit používat v běžné řeči, dále by měli získat ekologickou gramotnost přiměřenou svému věku. Dalším cílem víkendu je, aby účastníci věděli, co to je trvale udržitelný rozvoj, jehož hlavním důrazem je lidská spoluodpovědnost

Co by účastníci měli znát/ vědět po prvním víkendu?

- měli by aktivně používat základní ekologické pojmy (Vzájemné vztahy mezi populacemi - konkurence, predace, symbióza; populace; společenstvo; ekosystém - vodní, suchozemský, umělý, přirozený; abiotické podmínky; biotické podmínky – producenti, konzumenti, rozkladači; potravní řetězec - pastevně kořistnický, rozkladné řetězce; ekologie; chráněná území - chráněná území, národní park, národní přírodní rezervace, národní přírodní památka; globální problémy

- získat povědomí o trvale udržitelném rozvoji a jak oni mohou přispět k trvale udržitelnému rozvoji („mé desatero domácí ekologie“)
- měli by umět spolupracovat ve skupinách
- umět vyjádřit svůj názor před ostatními
- zažít legraci

Program

Pátek:

Hodina	Název	Pomůcky	Cíl aktivity
Do 18.00	Příjezd+ večeře	uvítací výbor, transparenty	
19.00 – 20.15	Seznamovačky	papír, tužka	seznámení se mezi účastníky a s organizátory
20.15 – 21. 15	Adam + dotazník	papír, fixy, míčky	vytvořit a společně definovat společné cíle a individuální cíle, + „vytvoření“ imaginárního kamaráda
21.30 – 22.15	Kooperační hry	provaz	spolupráce mezi účastníky
22.15 – 22.45	osobní volno		odpočínutí
22.45	pohádka na dobrou noc a večerka	pohádka	relaxace před usnutím a něco na zamyšlení

Sobota

Hodina	Název	Pomůcky	Cíl aktivity
7.30	Budíček	kytara	probudit účastníky
7.35 – 7.50	Rozcvička		rozhýbat tělo
7.50 – 8.10	Hygiena		očistit tělo i duši
8.00 – 8.30	Snídaně		naplnit žaludek
8.30 – 9.15	Týmové hry + představení víkendu, pravidla, hodnocení	provaz, lano	spolupráce ve skupinách, vyjasnění si pravidel víkendu a hodnocení celého kurzu
9.15. – 9.30	Fitka	kolíčky, šátky	odreagování, „vyblbnutí

			se“
9.30 – 11.45	rukodělka	PET láhve + viz program	manuální zručnost a „prověření“ fantazie účastníků
11.45 – 12.15	Oběd		naplnění žaludku
12.15 – 13.00	osobní volno		relaxace podle svého
13.00 – 13.45	Ekopojmy	kartičky s ekopojmy	získání přehledu o základních ekologických pojmech
13.45 – 14.00	Fitka		odreagování, „vyblbnutí se“
14.00 – 15.00	ekopojmy – „ekologická pohádka“	Jak se ztratilo sobí mláďátko, papíry, tužky	prověření, zda účastníci pochopili význam ekopojmů a jak dokáží domyslet pohádku podle svého
15.00 – 15.30	svačina		naplnění žaludku
15.30 – 16. 45	Čarodějná škola	hra, kostýmy, papír, tužka	„vyblbnutí se“, legrace, schopnost spolupracovat
16. 45 – 17.30	Trvale udržitelný rozvoj	papíry, tužky, tabule, křídly, článek Člověk a Země	získání povědomí o tom, co je to trvale udržitelný rozvoj
17.30 – 18.00	Večeře		naplnění žaludku
18.00 – 20.00	Simulační hra - Fish banks	Fish banks	Fish Banks hra učí na příkladu rybolovu principům dlouhodobě udržitelného zacházení s obnovitelnými zdroji a provázanosti sociálních, ekonomických a ekologických systémů
20.00 – 22.00	Něco na uvolnění – „večer výběrů		uvolnění, zopakování si hravou formou, co jsme se dneska naučili
22.00 – 22.30	Osobní volno		relaxace podle mě
22.30	Pohádka na dobrou noc, večerka	Muž, který sázel stromy	příprava na večerku

Neděle

Hodina	Název	Pomůcky	Cíl aktivity
7.30	Budíček	kytara	probuzení se
7.35 – 8.00	Rozcvička		protáhnutí těla
8.00 – 8.30	Snídaně	jídlo	nasycení žaludku
8.30 – 10.30	tvorba ekologického plakátu	papír, tužky, fixy	zamyšlení se, fantazie
10.30 – 11.00	Závěrečné zhodnocení	papíry, tužky, podložky na psaní	zjistit, co si účastníci myslí o víkendu
11.00	úklid	prostředky na úklid	
11.30	odjezd domů		

Program – detailní rozpis s aktivitami a komentáři od účastníků

Seznamovací hry

- **první dojem:** každému hostovi, který přijde, přišpendlíme na záda bílou čtvrtku a dáte mu tužku, aby měl čím psát. Před oficiálním programem se hosté mezi sebou volně promísí a představují se těm lidem, které neznají. Když si tak dva hosté vzájemně stisknou ruku a řeknou svoje jméno, požádají jeden druhého o sdělení prvního dojmu, jakým na sebe zapůsobili. Neřeknou to přímo, ale napíší svůj dojem druhému na čtvrtku přišpendlenou na zádech. Zápis by měl být upřímný, nikdo by se neměl nechat ovlivnit zápisy předcházejícími. Po deseti až patnácti minutách čtvrtky sejmete a každý má možnost přečíst si, jaký dojem vzbudil v ostatních hostech
- **jméno osoby + přídavné jméno vyjadřující mou osobu** (např. potrefená Pavlína)
- **krok vpřed:**
 - kdo má pantofle?
 - kdo v poslední době četl nějakou knihu?
 - kdo skládá básničky?
 - kdo slavil narozeniny v únoru?
 - kdo je tu ze vzdálenějšího místa než 20km?
 - kdo je tu z okolí do 500m?
 - kdo se chce stát lékařem?
 - kdo zná nějakou nevládní ekologickou organizaci?
 - kdo někdy zasadil strom?

➤ **at' si prohodí místa ti, kdo:**

- si čistí zuby před snídaní
- míchají krupicovou kaši s kakaem
- mají sourozence
- chtějí jít na vysokou školu
- bydlí v panelovém domě

Komentář:

- *změna v seznamovačce č.1 – nepsal se pouze první dojem, ale jakýkoliv vzkaz danému účastníkovi, mimochodem tato aktivita se velmi líbila, dala prostor i pro vzkazy typu: Jsi mi moc sympatický a vyjádření dalších příjemných pocitů z daného člověka.*
- *pokud bych znova tvořila program, tak bych seznamovacím hrám dala více času – asi tak 1 ½ - 1 ¾ hodiny*

Adam + dotazník pomůcky: balící papír, fixy, dotazník

Full value contract = dohoda o vzájemném respektování – je jedním ze základních východisek prožitkové pedagogiky. Jeho principem je otevřená dohoda mezi studenty a organizátory o vzájemném respektování, vyjádřeném sledem pravidel, které všichni zúčastnění slíbí dodržovat. Dohodnutá pravidla se zpravidla točí kolem šesti základních principů, jejichž rozvíjení může tvořit východiska pro další směřování programu i pro téma závěrečných diskusí.

- buď tady
- buď v bezpečí
- stanov si cíle
- buď poctivý
- jdi dál
- pečuj o sebe a ostatní

Kooperační hry

Dvojí řazení

Všichni v kruhu, nejprve se bez mluvení řadí podle jmen, řeknou jména, pak vylezou na lavice a řadí se podle velikosti. Slezou z lavic, ale zůstávají stát vedle sebe tak, jak byli.

Obruče

Obruče jako dny, které máme před sebou, ať proplujeme co nejsnáze ale zároveň s nasazením. V kruhu se provlékají obručemi, může být načas.

Komentář:

Vzhledem k tomu, že se protáhly seznamovací hry a následně potom i tvoření kamaráda, tak už mi přišlo, že účastníci byli unaveni, a další program by byl pouze zátěží pro ně, a hlavně by si ho neužili podle mých představ, a proto bylo vyhlášeno volno na osobní hygienu

Rozcvička: Potravní řetězec

Místo: větší místo, louka

Čas: 20 minut

Počet hráčů: 10 – 25

Pomůcky: kartičky nebo jiné předměty znázorňující životy jednotlivých organismů vystupujících ve hře

Pojmy – vztahy: ekologická potravní pyramida, potravní řetězec, producent, konzument, predátor, reducent, biocenóza, porušení rovnováhy

Úvod: téměř ve všech ekohrách zabývající se vztahy v celých biocenózách je jejich základem potravní řetězec a na tomto základě si děti hrají na přírodu. Vysvětlíme jim význam každého článku potravního řetězce i kvantitativní vztahy v ekologické pyramidě. Na jednoduchém potravním řetězci vysvětlíme pojmy predátor, konzument, producent a reducent.

Hra: dětem vysvětlíme smysl a princip hry a seznámíme je s potravními vztahy platící ve hře. Potom je rozdělíme a seznámíme je se způsobem předávání energie formou životů, které slabší předává silnějšímu. Toto lze zorganizovat třemi způsoby:

- a) slabší je vyřazen nebo si jde pro nový život, pokud nemá několik kartiček zásobě
- b) chycený si vymění roli s tím hráčem, který jej chytil
- c) chycený je vyřazen ze hry tak dlouho, dokud dravec nechytí další oběť.

Potom se hráči postupně rozmístí v terénu (první jsou producenti, poslední predátoři) a čekají na zahájení hry.

Hru ukončíme buď po uplynutí časového limitu, nebo když producenti, případně konzumenti 1. řádu nemají žádné životy.

Po skončení hry provedeme vyhodnocení – zda všichni správně představovali dané organismy i jejich ekologické vztahy, případně připomeneme některé čerstvě získané informace

Komentář:

Rozcvička typu potravní řetězec se nelíbila, myslím, že to bylo z toho důvodu, že rozcvička by měla být veselá, odpoutávající, ale vzhledem k tomu, jaké jsem zvolila téma, tak bylo už moc přeeekologizováno

Týmové hry

Slepý čtverec

Briefing – cíl je jasný, ale cesta ne – proto zavázat oči, cíl udělat z lana čtverec. Debriefing – po skupinách – jak jste hledali cestu, všichni – jaké rady by dali poutníkům? Které z nich se objevily ve FVC? Jsou některé takové, které by mohli uplatnit v nějakých vlastních zkušenostech z minula?

Améba

Svázání účastníků do jednoho velkého chuchvalce a jejich úkolem je překonat překážkovou dráhu

Komentář:

20 účastníků jsem rozdělila do dvou skupin (první, druhý, ...) Améba se odehrála venku na zahradě a slepý čtverec v klubovně. Obě dvě aktivity sklidily pozitivní hodnocení. Průběh aktivit: nejdřív vypukl zmatek, po chvíli motání někdo zavelel, nadhodil možné řešení, strategii a mohlo se začít a nakonec i dokončit.

- *aktivita čtverec se povedla. I přes prvopočáteční problémy udělaly obě skupiny čtverec*
- *pro příště bych pokud možno použila kameru, pro pozdější reflexi dané situace a pro ukázkou rolí, které se ve skupině objevily*

Fitka - Kreslení na záda

2 družstva, všichni sedí za sebou, pouze první je otočený k vedoucímu. Prvnímu je ukázán obrázek, hráč se na něj podívá a nakreslí ho druhému hráči na záda. A takto to postupuje až k poslednímu (ten, který už nemá před sebou nikoho), ten nakreslí obrázek na papír

Rukodělka

Legenda k rukodělce:

Legenda říká, že až bude přírodě na Zemi nejhůře, pomoc bude možná pouze od skřítky Envika, ochránitele přírody, kterého lze probudit ze spánku a pomoci mu vyjít z nitra Země na povrch pouze jediným způsobem.

Protože Envik přichází z hlubin Země, je nutné pro jeho příchod připravit tu správnou cestu. Tímto pojítkem je hůl, připomínající tělo skřítky, a hlava, která svým vzhledem musí skřítkovi naznačit, jak naléhavá je prosba o pomoc. Proto musí být vyhotovena z odpadového materiálu, který nejlépe přiblíží neutěšenou situaci na Zemi.

Spojením hole s hlavou pak dodá každý jedinec holi sílu a pokud se podaří všem lidem zabodnout své vytvořené tělo Envika do půdy na místě, kde dýchá historie, bude on moci vystoupit na povrch Země a pomáhat společně s námi v boji proti ničení naší planety.

Komentář:

- *rukodělka byla zpestřením programu, pouze jednomu účastníkovi se nelíbila (z důvodu, že nesnáší rukodělné činnosti)*
- *rukodělná činnost byla zaměřena na tvorbu skřítky Envika*
- *na začátku jim bylo vysvětleno, co se bude vyrábět, k čemu to je dobré atd.*
- *před samotnou tvorbou jim byla sdělena i legenda*

Ekopojmy

Pojmy, se kterými budou pracovat:

Vzájemné vztahy mezi populacemi – konkurence, predace, symbióza; populace, společenstvo; ekosystém – vodní, suchozemský, umělý, přirozený; abiotické podmínky; biotické podmínky – producenti, konzumenti, rozkladači; potravní řetězec - pastevně kořistnický, rozkladné řetězce; ekologie; chráněná území - národní park, národní přírodní rezervace, národní přírodní památka; globální problémy

Aktivita:

Rozstříhané kartičky s ekologickými pojmy a jejich vysvětlení, přiřazení vysvětlení k danému pojmu

Komentář:

I přesto, že to byly pojmy z RVP pro ZŠ, tak jsem měla pocit, že účastníci měli v pojmech tak trochu větší chaos, ale nakonec to s menší pomocí zvládli

Cílem programu bylo si oživit ekologické pojmy, které se běžně používají a s kterými budeme během víkendu pracovat.

Kufr: vysvětlení ekologických a na přírodu zaměřených pojmů (na čas, družstva)

použité pojmy:

- skupina 1: list, moucha, plameňák, ovoce, rybník, voda, rejsek, strom, ekologie, školka, kaštan, hajný, vichřice, globální problémy, přirozený ekosystém, skromnost, jelen, duha, vlaštovka
- skupina 2: kořen, klíště, kormorán, zelenina, bažina, déšť, krtek, rostlina, zooplankton, rezervace, buk, myslivec, bouře, trvale udržitelný rozvoj, umělý ekosystém, konzum, laň, slunce, orel
- skupina 3: plod, komár, pelikán, ovoce, močál, kroupy, myš, houba, přírodopis, plot, dub, houbař, vítr, ministerstvo životního prostředí, populace, spotřeba, medvěd, mrak, kos

Komentář ke kufru:

Naprosto úžasná aktivita k odreagování, slouží k překonání bariéry studu a zapojili se všichni účastníci

Fitka: Bažant a vlci

Cíl hry: hráči musejí ukrást bažantí brka

Realizace hry: Ve skupině se určí jeden člověk, který bude bažant. Na bažanta se připevní bažantí brka (kolíčky) a zavážou se mu oči. Ostatní (vlci) se snaží ukrást z bažanta co nejvíce brků (kolíčků) aniž by se jich bažant dotknul. Koho se bažant dotkne ten vypadává, ale ponechává si všechny brka co se mu podařilo ukrást. Vyhrává ten, kdo má nejvíce brk. Ten kdo vyhraje se stává na další hru bažantem.

Pomůcky: kolíčky a šátek

Ekopojmy II

Přečtení ekologické pohádky „Jak Ježíšek ztratil kolouška“ + dopsání pohádky (30minut)

Jak se Ježíškovi ztratilo sobí mlád'átko (text v příloze)

Úkol: Pohádka nemá konec, Tvým úkolem je pohádku dopsat (nejlépe s použitím dalších ekologických pojmů a definic)

Komentář:

Nejdřív jsem se snažila přečíst pohádku nahlas – to se nesetkalo se zájmem, a proto jsem do skupinek rozdala okopírované papíry s pohádkou

*Pojmy se hledaly docela těžko, ale byla skupina, která našla většinu pojmů
Dokončení pohádky s následným přednesem se setkala s úspěchem, k hodnocení zasedla
odborná porota, která také hodnotila a komentovala dané příspěvky.*

Trvale udržitelný rozvoj

Aktivita:

- přečtení článku (5minut) ZEMĚ A ČLOVĚK – viz příloha
- diskuze na téma udržitelný rozvoj
- vymyslete desatero domácí ekologie pro svůj domov (forma řeky, nejdřív patero, poté sedmero a nakonec desatero). Vyvěsit a přidat k němu desatero uvedené v textu

Komentář:

Aktivita byla moc dlouhá a hlavně skupina 20 lidí už byla moc velká, protože debatu vedli pouze 2 lidé a ostatní se „nudili“

Pro příště bych asi zůstala v menších skupinkách a poté by se přednesly návrhy obou závěrečných skupin, kdy by vznikla jakási dvě desatera domácí ekologie a během závěrečného zhodnocení by se žáci vyjádřili, o kterém si myslí, že je lepší

Simulační hra – Fish Banks

Hra učí na příkladu rybolovu principům dlouhodobě udržitelného zacházení s obnovitelnými zdroji a provázanosti sociálních, ekonomických a ekologických systémů.

Komentář:

- *motivační scénka: znuděný rybář lovící ryby a k němu přicházející další nadšený rybář. Rozhovor mezi dvěma rybáři se týká toho, že dneska vylovit pořádnou rybu, tak to trvá půl dne, někdy i celý den, a rodina doma čeká a čeká a čeká. A jde kolem obchodní manažer firmy Mc. Fish Burger, rozdává vizitky (tentokrát i účastníkům) a předává základní informace o firmě. Poté jsou hráčům vysvětlena pravidla, vysvětleny grafy, a hra může začít*
- *celkem bylo 5 skupin*
- *celý průběh hry jsme zaznamenávali na velikou tabuli*
- *cílem hry bylo přijít na to, že budou vyloveny všechny ryby a tudíž ve správný čas začít prodávat své lodě*
- *bohužel většina ze soutěžních družstev na to nepřišla ve vhodnou dobu, a proto všichni zbankrotovali*
- *pouze jedna skupina přišla na to, že to je o „ekologii“, ale i přesto ji zisk peněz ovlivnil natolik, že nakupovala lodě dál a lovila ostošest*

Hodnocení od účastníků:

- *Ano, bylo mi jasné hned na začátku, že nás hra má motivovat, abychom vylovili co nejvíce ryb, až v moři nezbude žádná a my si uvědomili, že lov velkého množství ryb je špatný a může vést i k vyhynutí některých druhů...*
- *No tak já jsem si uvědomila, že risk je zisk.....v našem případě byl. Zábavná hra!!!*
- *Hra byla super, jediné naše družstvo hrálo ekologicky.*
- *líbila.. Mno bylo jich víc ale jedno určitě ..nechci být rybářem*

Něco na uvolnění – „večer výběrů“

- předvedení ve dvojicích „protichůdné reklamy“
- deskové hry
- člověče nezlob se (vědomostní hra s otázkami ze zeměpisu, přírodopisu, ekologie a všeobecného přehledu)
- pexeso s přírodní tematikou
- kvarteto
- tripexeso
- tajenka

Pohádka na dobrou noc:

Jean Giono - Muž, který sázal stromy (Nakladatelství Vyšehrad, 1997)

Tvorba plakátu s ekologickou tematikou

Témata:

- a) objasnění následujících jevů: znečištění vody, půdní eroze, rozklad odpadních látek, znečištění ovzduší
- b) příprava návodu pro turisty a táborníky, co dělat a nedělat v přírodě, aby nedocházelo k jejímu poškození
- c) sledování rostlin a zvířat v našem okolí, popis příčin jejich ubývání a vyhynutí, mizení ze stanovišť. Pozn. nevhodné, potřeba delšího času na zpracování a zejm. pozorování přírody
- d) možno navrhnout i jiná témata např. separace odpadů, šetření s vodou v domácnostech aj.

Potřeby: papíry větších formátů, tužky fixy, literatura

Závěrečné zhodnocení účastníků projektu

Slovo, které vystihuje tento víkend: super, envik, ekologie, neb tak něco, envik, eko víkend, super, sranda, boží, zábava, seznámení, těším se na další, dobrý, skvělý, super, envik, skvělé, takové slovo ani neexistuje, ale rozhodně je v pozitivu, legrace, envik, zábavný

Bylo splněno tvé očekávání, pokud nebylo, tak napiš v čem nebylo splněno: jo, bylo hodně; vcelku ano; no, očekával jsem, že v neděli bude ještě čaj; ano; ano ve všech bodech; bylo to super, nemám nic proti; určitě bylo; bylo splněno; bylo; ano; bylo splněno; ano; myslím, že očekávání byla splněna; bylo splněno; no očekávala jsem, že to bude malinko naučnější, ale jsem mile překvapena, že to nakonec dobře dopadlo; jo, bylo; očekávání bylo i nebylo, ale kdyby bylo, tak je určitě splněné; neměl jsem žádné očekávání, ale moc se mi to líbilo; nebylo to špatné, ale polovinu věcí, které jsem vyplňoval, tak jsem neměl ponětí o co jde. Lepší by bylo kdybychom se s pojmy na začátku seznámili; ano bylo splněno mé očekávání, možná asi víc než jsem chtěla, to je ale dobře

Co se ti na víkendu líbilo: plno věcí; škoda vypisovat, to by se sem nevešlo; hra na čaroděje; hra na rybáře a situovanost víkendu; hry; hry, hry o ekologii a skvělá parta lidí; vše – lidi, hry, sranda, jedním slovem vše; obědy; hry; všechno se mi líbilo; vše; pestrost her; všechno; líbili se mi rukodělky, hra Fish banks, dodělávka pohádky, hra s kouzly – ta asi nejvíc; vše; snad úplně vše. Hlavně počasí – zima jak má být (jen by mě zajímalo, jak jste to zařídili); byla legrace, setkal jsem se s novými lidmi a moc se mi líbila ta hra s rybařením; dobrá nálada a jídlo; prakticky vlastně všechno

Co se ti nelíbilo: (ostatní byli spokojení): budíček, rozcvičky; jen ostatní by mohli být více ohleduplní; nelíbilo se mi, že byl tak krátký; postoj některých lidiček vůči úkolům; nepořádek; asi jen ta hra na rozcvičce – s těma zvířátky; nedělní budíček; nevysvětlení neznámých pojmů

Co bys změnil a jak: není co měnit; sýr na špagetách; dřív večerku; já osobně bych neměnil nic, protože vše, co jsme potřebovali jsme měli; více her typu čarodějové; posunula bych asi tak o 2 hodiny večerku, protože my si chceme povídat a ostatní už spí; polední klid po obědě; změnila bych snad jen budíčky (dřív) a rozcvičky; nedělní budíček; na začátku kurzu bych oznámil ostatní s pojmy a teprve potom bych s nimi pracoval; rozcvičku – místo ní nějakou ale zábavnou hru na rozcvíčení mozku

Která hra se ti líbila: Fish Banks, dělání čtverce, všechny, čarodějové, Fish Banks, Kouzelnická škola, Fish Banks, všechny, Hra na čaroděje, Čarodějové, Čarodějové a

Fish Banks, Kouzla, Fish Banks, Kouzelníci, Fish Banks, bažant, Kufr, Rybolov, vše, rybaření, rybaření, všechny

Která hra se ti nelíbila: Fish Banks, Ocas, rozcvička, venku se zvířátky, vytváření hlavy skřítky, vybírání pojmů z textu

Aktivita, která tě oslovila: kouzelníci, všechny ekologické, river crossing, doplňování dotazníků, seřazování kartiček, kouzelníci, všechny, složitější hry, pohádka, hra na páva, kouzelník, eko pohádka, rybolov, rybolov, kouzelníci, rybolov

Která aktivita byla zbytečná: rozcvička, spaní, rozcvička, spánek

Byl jsi spokojen s organizací? Pokud ne, napiš, co ti vadilo, chybělo, co bys změnil, ... byla jsem spokojena; já spokojen byl, jinak bych byl sám proti sobě; ano; v organizaci nevidím problém; jasně; podle mě to bylo super; spokojena velmi mnoho; mě nic nevadilo; ano; spokojená; ano; spokojen jsem byl; spokojen jsem byl; samozřejmě, že jo, organizátoři v pořádku; jo byl super; jo byl jsem spokojen, bylo to super; organizace byla v pohodě

Další vzkazy, přání, stížnosti: jen tak dál; povedlo se; souhlasím s Ninjou, musíme se naučit salto s pauzou; doufám, že další víkendy budou stejné ne – li lepší; super akce, super lidi, těším se na další víkend; chválím kuchyni, možná víc městeček; bylo to dobré; škoda, že víkendů není víc; ať to příště tak rychle neutíká; všichni by se měli naučit salt s pauzou; všechno super

Druhý víkend

Téma víkendu: krása

Cíl

Poznání přírody pomocí všech smyslů (hmat, čich, sluch, zrak, chuť) a získat přehled o globálních problémech. Na druhý víkend též účastníci dostali 2 úkoly

- úkol č.1: Staň se na chvíli novinářem! - Tvým úkolem je napsat článek, básničku, fejeton, pohádku vystihující vztah člověka a přírody. Jak člověk ovlivňuje přírodu či naopak. Pokud nechceš psát můžeš nafotit sérii fotek (3 – 5), nebo nakreslit nějaký obrázek (velikost A4), vyrobit koláž nebo něco podobného. V červnu bude uspořádána výstava a nejlepší „výtvor“ bude odměněn.

- úkol č. 2 – pokus se prolistovat nějaké noviny, časopisy a najdi nějaký zajímavý článek o ochraně přírody, o ničení přírody – jednoduše řečeno, to co tě zaujme. Na červnovém víkendu ti bude dán prostor 2-3minut, abys nás s článkem seznámil. (článek budeš odevzdávat!)

Logo víkendu: kytička symbolizující krásu kolem nás

Návrh programu:

Pátek:

Hodina	Název	Pomůcky	Cíl
20.00	Příjezd	uvítací výbor, transparenty	přivítání účastníků
20.30	„Módní přehlídka“ aneb co je čeká	kostýmy, fotoaparát, komentátor	navození uvolněné atmosféry, netradiční nabídka toho, co je čeká
21.00	večeře		nasytit žaludek po dlouhé cestě
21.30 - 22. 00	Osobní volno, hygiena	+ vybrání domácích úkolů (staň se novinářem, článek)	
22.00	Pohádka na dobrou noc	knížka s pohádkou	navození atmosféry na dobrou noc

Sobota

Hodina	Název	Pomůcky	Cíl
7.00	budíček		probuzení do nového dne
7.20	rozcvička – najdi si svůj strom	Šátek pro všechny	probuzení těla
7.40	snídaně		
8.10	konference o „krásách přírody“	notebook, datapojektor, odpadky	navození atmosféry na smyslovky
8.40	příprava na odchod		
8.50	odchod		

9.15	smyslovky	Viz smyslovky	prožití všech smyslů v přírodě
12.43 – 13.30	oběd + volno		
13.30 – 15.00	zhodnocení domácích úkolů	prezentace: staň se novinářem a minitalking o zajímavém článku	zhodnocení domácích úkolů
15.00 – 16.15	land art / eco art	provázky, CD (40Ks)	manuální zručnost, fantazie
16.15 – 19.00	Pralesy		cíl aktivity: porozumění příčinám likvidace deštných pralesů, nastínit strategie k jejich záchraně, diskutovat o vztahu chudoby a přílišného bohatství k ničení životního prostředí
19.00 – 19.30	večeře a osobní volno		
19.30 – 22.00	video – Zázračná planeta	video: John a Caren Francis Longovi	pomocí techniky nahlédnout do různých koutů světa
22.00 – 24.00	ohýnek		uvolnění atmosféry, zábava, „pokec“
24.00	večerka		

Neděle

Hodina	Název	Pomůcky	Cíl
8.00	Budíček	Kytara	probuzení do nového dne
8.45 – 10.00	rukodělka		manuální zručnost, fantazie
10.00 – 10.45	Zhodnocení víkendu	připravit dotazníky !!!!	získání závěrečného hodnocení od účastníků
10.45 – 11.30	evokace pomoci		motivovat k práci
11.30 – 12.00	Úklid		
12.00	Balíček na cestu		
12.20	Ukončení II. víkendu		

Detailní rozpis víkendových aktivit

Módní přehlídka:

Cílem je představení aktivit, které čekají na účastníky. Jde pouze o to jim nějakou zajímavou formou naznačit průběh víkendu. Komentářem jsme pověřili jednoho účastníka, který měl pouze komentovat to, co vidí

- videostop: 4 videokazety omotané na těle
- hygiena: pyžamo, kartáček, kačenka, ručník
- rozcvička: červené trenýrky, bílé tričko
- smyslovky: velké uši, oči, nos, prsty
- CD – Art: tělo ověšené CD
- Prales: maskovačka s větvemi
- odjezd: kufr, čepka, baťoh, kraťasy

→ celou přehlídku komentuje jeden z účastníků, který netuší o čem program bude

Páteční pohádka na dobrou noc:

Červená Karkulka aneb Jak to bylo doopravdy? *viz příloha*

Konference o krásách přírody:

Před zahájením konference byla účastníkům rozdána pozvánka a vylepeny plakáty „Krása přírody v 21.století – přednášející Doc. MvDr. Ing. Ivan Brloh Dis. DrSc.

Během powerpointové prezentace je účastníkům představena „Krása“ jak jí vnímá přednášející. Celá přednáška je přednášena chaoticky, s divnými názory – jako např. že to nejkrásnější, co v dnešní krajině můžeme najít, jsou „průmyslové zóny“ a nejlepší vynález za posledních několik let je PET láhev a podobné nesmysly. Během vystoupení (asi tak po 10 minutách, popř. podle výrazů účastníků) tam vtrhnou demonstranti, kteří vyjádří svůj nesouhlas s názory přednášejícího a přesvědčí obecnost, aby šlo s nimi navštívit dosud neobjevené tajemno a krásu přírody.

Smyslové vnímání přírody:

9.15 proslov: Expedice „Nukjumjax“ v poslední době objevila nový zcela člověkem nepoznaný svět. A vám se nyní otevírá možnost tento svět prozkoumat na vlastní oči. Touto cestou bychom chtěli poděkovat všem sponzorům, kteří financovali tuto akci a

účastníkům vědecké expedice umožní vstup bez poplatku“. Mockrát děkuji. A nyní už zbývá jenom se do „Nového, zcela neprozkoumaného světa vydat“ Šťastnou cestu

9.20 vstupní brána: průchod obručí do tunelu vytvořený z celt „Nový svět“ = „Ztracený, neobjevený svět“

- rozdělení do skupin pomocí zvukového pexesa (4 skupiny po 5lidech)

- liliputi (5 – 6dalekohledů) vedoucí: nějakou skřítkovskou čepici, otrhaně oblečený
- bosá housenka; vedoucí: tykadla
- čichovka (čichové pexeso): vedoucí: nějaká starší bylinkářka (šátek přes hlavu, atd.)
- malování hudby (papíry, tužky, podložky); vedoucí: malíř: paletka, hadr, barvičky, oblečený v pracovním plášti
- větroskoci; vedoucí: nějaký šátek přes sebe, šaty

Zhodnocení domácích úkolů:

Každý z účastníků odevzdá při příjezdu svůj domácí úkol. Vedoucí je roztřídí do kategorií (kategorie „psaný příspěvek“ a „kreativní příspěvek“ a připraví jakousi „výstavu, expozici“ děl. Poté každému účastníkovi i vedoucímu se dá formulář, na který ohodnotí dané příspěvky body 1 – 5 (nejvíce). Takže systém: každý hodnotí každého. Nejlépe ohodnocený účastník v každé kategorii získá věcnou cenu „Pulitzerova cena“ – aneb již několikrát použitá tužka

- 35minut: hodnocení příspěvků
- 65minut: minitalking o zajímavém článku (každý v rozsahu 2 – 3minuty)

CD art

Výtvarné techniky - land-art a empaketáž [28]

Land-art znamená v překladu zemní umění neboli umění země. Soustředí se na různé zásahy v přírodě nebo na práci s neobvyklým materiálem v přírodě. Umělci - land-artisté záměrně pracují v přírodním prostředí. Chtějí vystavovat svá díla jinde než jen v prostorách galerií. Do galerií se však vracejí v podobě expozic svých kreseb, fotografií, videozáznamu, který pořídí během svých akcí v přírodě.

Land-artisté pracují se zeminou, hlínou, pískem, kamením, slámou, senem, se suchými větvemi, listím nebo s vodou v různých podobách - led, sníh, déšť. Někteří z nich přinášejí do přírody i jiné prvky (lana, stuhy, plátna apod.).

Pro land-artisty není důležitý výsledek tvorby, ale prožitek z ní. Již zmíněná fotodokumentace či videozáznam jsou trvalými důkazy toho, co se v přírodě událo. Výsledné dílo je nazýváno reliktem.

Tvorbou vybraných land-artistů je možné se inspirovat i v práci s dětmi a pokusit se o vlastní výtvarné "události v přírodě" - akce. Pokud je možnost, některou z akcí si zdokumentujeme. Trvanlivost reliktnů není příliš dlouhá. Z výsledných fotografií instalujeme ve třídě expozici. Pro děti budou fotografie odměnou a zajímavým zážitkem. Land-artovými činnostmi je možné si zpestřit i pobyt ve školách v přírodě. Cílem lekcí je především seznámit děti s rozmanitostí přírodních materiálů, rozvíjet jejich fantazii a kreativitu při práci s přírodninami, učit děti vnímat krásu přírody.

Pralesy

16.15 – 19.00	Pralesy cíl aktivity: porozumění příčinám likvidace deštných pralesů, nastínit strategie k jejich záchraně, diskutovat o vztahu chudoby a přílišného bohatství k ničení životního prostředí		
16.15	Evokace. Jiná místnost než Pralesy, ty zatím připravovány. Účastníci rozdělení do skupin jako ve hře. Dostanou část pravidel – jen legendu. Dostanou papírek s větou „Prales je ...“, kterou mají doplnit v intencí své skupiny, aniž by jí přímo prozradili. Vybere se do klobouku, čte. Vybrat jednoho dobrovolníka, který dostane úkol zapisovat si pořadí kroků.	Věci na pralessy Vč. Dataprojektoru, pc Zkrácená pravidla s legendou Klobouk Papír a tužka	Příprava Pralesů: Příprava pravidel – jen legenda: Vedení evokace:
16.25	Pralesy. Legenda, pravidla. Hra pokud možno v samofoukací verzi, pokud to nebude možné, připravit karty, každá skupina bude snímat a podle toho se určí její pořadí při rozhodování v pralese. Max 6 kol.	Karty	Řízení hry: Banka: Asistence skupinám a guvernérovi:
19.00	Debriefing: Ve skupinách – napsat příběh Pralesa očima skupiny. Prezentace	Flipchart, fixy Klubíčko vlny	

	Část skupiny hledá co vše odpovídalo realitě, část co neodpovídalo. Presentace. Klubíčkové souvislosti: kruh - vracíme se zpět k nám. Pralesy jsou daleko. Nebo ne? Souvisíme vůbec s nimi? Máme nějaký podíl na jejich zdraví či kácení? Vedoucí hry je prales. Hodí klubíčko jinému hráči, ten se musí uvést, jako někdo, kdo s pralesem souvisí, drží vlnu. Může hodit někomu dalšímu (nikdo se nesmí opakovat), ten pak řekne další souvislost na souvislost ... Kdokoliv může také hodit Pralesovi, pokud má pocit, že s ním souvisí. Konec dokud všichni hráči nedrží vlnu. Shrnutí: Pavučina souvislostí. Každý jsme v ní pavoukem i chycenou muškou, tvoříme v ní svůj příběh a někdy do něj chytáme jiné – i nevědomky, někdy jsme sami lapeni. Není nic, s čím bychom nebyli spojeni. Nyní budeme házet vlnu zpátky. Dělejte to prosím tiše. Pavučina zmizí – ale přesto bude pořád s námi, nikdy se z ní nemůžeme vymanit ...		
19.30	Konec		

Evokace pomoci:

Cíl programu: účastníci se zamyslí nad svými možnostmi pomoci přírodě.

Forma: debata v malých skupinkách a poté prezentace jednotlivých návrhů

Zhodnocení víkendu – odpovědi dětí

1. V čem se změnil tvůj pohled po prvním víkendu Enviku? u mě se nic nezměnilo – mám k ní stejný vztah (Uhlík); hodně se změnil. Teď už poznám krásu lesa, louky atd. aniž bych k tomu něco potřebovala (Svíčka); myslím si, že se nezměnil, mám pořád stejný pohled na přírodu; vůbec se nezměnil (Luboš); Pohled na přírodu? Asi nijak, možná dost. Kdo ví – vědomě si nic neuvědomuji, ale mé povědomí a nevědomí mě nenápadně koordinuje a řídí (Medvěd); ve vůbec ničím. Na přírodu mám pořád stejný pohled (Harry); Začala jsem se víc zamýšlet a zajímat o problémy přírody (Pony); dřív jsem si říkala, že „možná někdy.. např. vyčistím potok od nepořádku, ...“ ale teď jsem se rozhodla konečně něco dělat; zjistil jsem, že je živá a já se ji snažím chránit (Sýček); já myslím, že se můj pohled příliš nezměnil. Spíše jsem mohl diskutovat o různých problémech a přiučit se nové věci o ekologii (Kamzík); víc tomu rozumím, Začalo mě víc bavit se o přírodě (Kája); zjistil jsem, že příroda je důležitá pro všechny (Ondraču)

2. Dodržuješ „desatero domácí ekologie“, na jehož tvorbě jsi se podílel a jako poslední bod byl „slibuji, že dodržím všech 9 předcházejících bodů“: něco z toho dodržuji ... ale ne moc; ano, neboli se snažím; snažím se; dodržuji ho na 90%; ano; snažím se; snažím se, ale každý dělá chybičky. Takže i já. Jistě se však jednou vypracuji k dokonalosti; snažím se; určitě se snažím dodržovat to, co se má a nemá v přírodě; snažím se; snažím se ho dodržet; snažím se; ano; ano

3. Jaký bod se ti plní nejsnadněji: nepoužívám freony; třídění odpadu – to je to, co dělám docela i ráda. Protože vím, proč to dělám; nepodporuji týrání zvířat; třídění odpadu; třídění odpadu – sklo, plasty, papír; 1.bod – neplýtvat energií a surovinami. Ale kloube se s tím i další body. Např. u nás v klubovně naučit ostatní, aby po sobě zhasínali je únosné – a kdo mě nezná, ví že jsem schopen číst i po tmě; nepodporovat týrání zvířat; používat prostředky (na mytí atd.), které jsou pro přírodu méně nebo vůbec nebezpečné; recykluji odpad; nepoužívám freony; třídění odpadu – před domem máme barevné kontejnery; třídění odpadů. Ve městě sice není moc kontejnerů na tříděný odpad, ale třídíme plast (PET lahve) a papír; recyklace; recyklace

4. Jaký bod se ti naopak plní nejhůř: všechny se dají nějak uskutečnit, když se chce; ekologická výchova; asi to bude spotřeba energie – mám puštěný rádio, počítač a světlo; ekologická výchova; nějak asi netřídím odpad, ale i k tomu jednou dojde; třídít a recyklovat odpad. Máme doma pouze jeden koš a přiznám se – jsem líný; třídít odpad; ekologicky vychovávat; používání ekologických prostředků - nemůžu příliš ovlivnit to, co koupí rodiče

5. Charakterizuj jedním slovem tento víkend: pohoda; zábavně poučné; zajímavé; zajímavý; dobré; bezva; účelné; povznášející; výjimečný; super; výborný; zvláštní; příroda

6. Která aktivita tě o víkendu oslovila? Ohýnek; ekosvět; film Posvátná planeta, ohýnek; prales; prales; prales; prales, protože jsem zjistil, jak jsou pralesy ohrožovány; prales – asi se dám na politiku. Já si v té hře skloubil politiku a ekologii a počátky jsou vždy těžké; smyslové vnímání přírody; naše vlastní výtvořky a články; chození bos; smyslové snímání přírody; smyslové vnímání přírody; chození po nohou – myslím si, že to bylo zajímavé i příjemné. Moc se mi to líbilo; prales

7. Co se ti naopak vůbec nelíbilo a nechtěl by sis to už nikdy zopakovat? (napiš důvody): prales, neboť jsem to nepochopila; neopakoval bych malování hudby lesa; možná ten prales, mně totiž trvalo dlouho, než jsem to pochopila

8. V čem tě ovlivnil tento víkend? ještě nevím; prakticky ve všem v ekologii. prostě to bylo super a kdykoliv bych si to chtěla zopakovat; v pohledu na přírodu; mám nový pohled na přírodu a člověka; nevím asi v ničem, neměním své názory ze dne na den; asi v tom, že jsem zase o krok blíž k přírodě a budu se snažit pomáhat tak, jak jen můžu; už se těším na další; ovlivnil mě při tom, jak jsem chodili bosi a měli jsme zavřené oči a měli jsme poznávat přírodu; ukázal mi alespoň trochu život v pralesích; dostal jsem inspiraci

Třetí víkend

Termín: 15. – 17. září 2006

Cíl víkendu: ochota zvažovat svoje konání a životní nároky vzhledem k jejich vlivu na životní prostředí, aktivní pomoc přírodě

program: víkend byl zaměřen zejména na spotřebitelskou etiku a životní styl, ochranářskou práci. Žákům byl též předán dekret o absolvování ENVIKA a nejlepšímu účastníkovi (ten, který získal nejvíce bodů v bodování) byla předána věcná odměna (malý živý stromeček)

Program

Pátek

Hodina	Název programu	Pomůcky	Cíl
Do 19.00	Příjezd	uvítací výbor, transparenty	přivítání účastníků na Hauenštejně
20.00	Zahájení programu	Scénář	seznámení s pravidly chování na hradě, apod.
20.00 – 21.15	Akční hra v okolí		uvolnění, akce, zábava
21.15 – 22.00	Prezentace domácích úkolů	domácí úkoly, tabulka na bodování, tužka, papír	zkontrolování dom.úkolů
22.00 – 22.30	Osobní volno		odreagování, uvolnění, osobní hygiena
22.30	Pohádka na dobrou noc	kniha s pohádkou	navození atmosféry na dobrou noc

Sobota

Hodina	Název programu	Pomůcky	Cíl
7.30	Budíček	kytara	probuzení se
7.50	Rozcvička		uvítání nového dne
8.10	Hygiena		očista těla
8.30 – 8.50	Snídaně	jídlo, ešus	posílnění žaludku
8.50 – 9.10	motivace k práci		motivace
9.10 – 12.00	Pracovní dopoledne	sekera, sirky, svačina	pomoc přírodě, fyzická zátěž
12.00 – 13.00	oběd + polední pauza		odpočinek
13.00 – 15.00	pracovní odpoledne	sekera, sirky, svačina	pomoc přírodě, fyzická zátěž
15.00 – 16.30	spotřebitelská ekologie	papíry, tužky, fixy, informační materiály	uvědomění si cyklu výrobku na životní prostředí
16.30 -19.00	ptačí budky	dřevo, nářadí	výroba a instalace ptačích budek
19.00 – 19.30	Večeře	jídlo, ešusy	
19.30 – 20.30	limeriky	kartičky s limeriky, papíry, tužky	odreagování, spolupráce, komunikace
20.30 – 21.00	osobní volno		
21.00	slavnostní zakončení kurzu	dekrety, louče, svíčky	předání dekretů
22.00	závěrečný oheň	dřevo, sirky, ohniště	povídání si, zábava, ...

Neděle

Hodina	Program	Pomůcky	Cíl
8.00	Budíček	kytara	probuzení se do nového dne
9.00 – 11.00	zhodnocení víkendu a celého kurzu	papíry, tužky, podložky, fotografie a vše co přiblíží minulé 2 víkendy – např. prezentace	
11.00	Balení		
12.00	Rozchod domů		

Průběh víkendu:

Jelikož se během příjezdu vyskytly menší problémy, tak jsem musela trochu poopravit program. Celý víkend byl zaměřen na pohodu a takovou rozlučovací náladu. Programy byly zasazeny tak, aby splnily cíl víkendu. Co se týče prostředí, hrad Hauenštejn byl úžasný, všem účastníkům se tam moc líbilo, byli spokojení, nadšení. Já jako organizátor už méně, protože to bylo prostředí natolik atraktivní, že mi „narušovalo“ program.

Detailní rozpis jednotlivých aktivit:

Příjezd + průběh prvního večera

- účastníci se sešli již ve vlaku, takže měli možnost „pokecat“. Příjezd byl naplánován a časově i dodržen. Bohužel účastníci přišli za tmy a jelikož nefungovala elektřina, tak jsme si udělali ohýnek a povídali jsme si o všem možném i nemožném – navodilo to skvělou atmosféru ukončovacího víkendu. Během večera jsme si připomněli své možnosti pomoci přírodě, což je evokovalo k zítřejší aktivní práci. Účastníci odevzdali své domácí úkoly a byl jim představen program víkendu.

Pomoc přírodě

Účastníci byli rozděleni na dvě pracovní skupiny. Jejich úkolem bylo vyčistit les od spadlých větví a nošení klád na centrální místo.

„Brigáda“ byla celkem pohodová akce, při které si účastníci pracovali vlastníma rukama.

Brigáda byla od 9.00 – 12.00 hodin, poté následoval oběd, ale protože účastníci toho moc nezvládli, tak se pokračovalo ještě po obědě od 13.00 – 15.00 hodin

Spotřebitelská ekologie

Navázali jsme na „desatero domácí ekologie“ a zamysleli jsme se nad otázkami typu: Spotřeba surovin a energie na výrobu:

- Je výrobek vyroben z obnovitelných či neobnovitelných zdrojů?
- Není výroba příliš náročná na spotřebu energie?
- Neznamená získávání surovin pro výrobek negativní zásah do životního prostředí?

- Nevzniká v důsledku výroby příliš velké množství emisí škodlivých látek do prostředí?
- Doprava
- Užití
- Jedná se o úsporný či neúsporný energetický spotřebič?
- Způsobuje užití výrobku nějaké emise do životního prostředí?
- Likvidace
- Jakou má výrobek životnost?
- Jakým způsobem bude s výrobkem naloženo po dosloužení?
- Nestane se z výrobku jednou nebezpečný odpad?

Poté byli účastníci rozdělení do tří skupin a každé skupině byl zadán výrobek denní spotřeby a jejich úkolem bylo představit životní cyklus výrobku

- výrobky: plastová láhev, toaletní papír, sešit

Komentář k aktivitě: účastníci si uvědomili, že výrobek musí projít svou životní cestu, než ho objeví v obchodě. Účastníci si dále uvědomili dopady na životní prostředí a dali doporučení pro ekologicky smýšlející spotřebitele.

Pro příště bych zvolila jiné výrobky, přinejmenším ty, aby se lišily charakterem (např. sešit, plastová láhev, mobil, bota, apod.)

Výroba ptačích budek

Ptačí budky [29]

Na našem území pravidelně hnízdí řada druhů ptáků, kteří ale mají čím dál méně míst, kde mohou hnízdit. Je proto dobré jim takováto místa připravit. Není to však úplně jednoduché. Každý druh potřebuje budku postavenou trochu jinak. Důležité je také místo, kam budku umístíme.

Jak a z čeho budku vyrobit

Nejčastěji budky vyrábíme ze dřeva, můžeme však použít i jiné materiály. Dřevo však nejněvněji napodobuje přirozené dutiny, je pro ptáky neškodné a poskytuje příznivé mikroklimatické poměry.

Nevýhodou dřevěných budek je snad jen trochu více práce při zhotovení, díky měkkosti materiálu se do ní lépe dostane kočka či kuna nebo jí může rozbít strakapoud či jiný datlovitý pták.

Sestavení budky ze dřeva

Na jakoukoli dřevěnou budku použijeme prkna o tloušťce 2 - 2,5 cm, která ohoblujeme pouze z jedné strany. Stranu, která bude uvnitř budky necháme neohoblovanou,

abychom usnadnili ptákům zachytávání na stěnách. Do dna vyvrtáme jeden až dva otvory, aby mohla odtéct voda a budka dýchala. Dno zásadně připevňujeme mezi stěny, nikoliv ze spodu. Budka musí být otvíratelná, abychom ji mohli po skončení hnízdění vyčistit od zbytků potravy a podestýlky, kterou ptáci do budky nanosí. Životnost dřevěné budky můžeme prodloužit nátěrem fermeží (natíráme však jen vnější strany).

Jak a kde budku vyvěsit

Je-li to možné, tak vletový otvor orientujeme na jihovýchod. Pověsíme ji na místo, kde nebude vystavena přímému slunečnímu záření a velkému větru. Nejlepší čas na pověšení budky je podzim. Ptáci mají dostatek času budku najít a na jaře zahnízdit. I my máme teď celé léto na to, abychom pomohli přírodě a nějaké ty budky postavili.

Jak ochránit budku před nepřáteli

Pokud chcete mláďata uchránit před nepřáteli, nikdy na budku nepřipevňujte bidýlko. Dbejte na to, aby těsně u výletového otvoru nebyly větve. Vzdálenost vletového otvoru od dna budky by měla být alespoň 15 cm. Před strakapoudem ochráníte mladé ptáky oplechováním okolí vletového otvoru. V místech s vysokým výskytem koček a kun na vletový otvor nasadíme plechový kryt nebo plechovou trubici. Kočky ani kuny se pak do budky hůře dostanou.

Limeriky

Podstata hry: hráči jsou rozděleni do týmů. Jedna část týmu se učí nazpaměť básničky rozmístěné v terénu a má za úkol je pak naučit druhou část týmu, která se z nich nechá přezkoušet

Cíle hry:

- nástroj sebepoznání
- trénink komunikačních dovedností
- odreagování zábava (básničky jsou vtipné)

Podmínky:

účastníci: 6 – 30 lidí

čas: příprava cca. 30 min / hra 45 – 60 min (dle vzdálenosti)

prostředí: venku či uvnitř

organizátoři: hru zvládne uvést 1 člověk, nejlepší varianta je mít po ruce další cca 2 lidi do ověřovacího prostoru (každé družstvo má svého ověřovače) a na rychlé roznesení přísloví do terénu

materiál: karty s básničkami, materiál na připevnění básniček, tužky a tabulky na zapisování výsledků (pro ověřovače), seznam správných limerik s pořadovým číslem, případně materiál na vymezení depa (např. lano)

Popis hry:

hráči jsou rozděleni do týmů (po 3-5ti). Limeriky (tzn. básničky se specificky se opakujícími verši) jsou rozmístěny v terénu (každá z nich má svoje číslo 1 – 16). Část týmu má za úkol postupně se básničky naučit nazpaměť a naučit je svoje další kolegy, které se nechají přezkoušet, zda básnička byla přednesena od originálu bez chyby prostor, v němž se hraje, je rozdělen do 3 oblastí

- terén s básničkami
- depo, kde se básničky předávají dalším kolegům z týmu
- ověřovací prostor (kde jsou instruktoři zapisující družstvům body, pokud přednesou básničku bez chyby a se správným pořadovým číslem.)

Družstvo však nemá k záznamům přístup, aby součástí jejich strategie byla i domluva, jak zajistí rozdělení básniček mezi sebou. Hráče to také nutí, aby si v rámci své spolupráce zajistili stálý přehled, jaké básničky již v pořádku přednesli. Vyhrává družstvo, které všechna přísloví nasbírá co nejdřív (přičemž nezáleží na pořadí básniček). Při cestách do terénu není možno používat tužku a papír. Básně je možno nosit v libovolném pořadí a je možné kdykoliv přijít znovu a zkusit další pokus o bezchybný přednes

Reflexe:

sebepoznání: hráči se mohou zamyslet, které okamžiky hry pro ně byly významné či zajímavé a proč. Jak se například vyrovnávali s tím, že jejich partner se neučil podle jejich představ? Jak snášeli, když si sami nemohli text zapamatovat? Kde hledali či spatřovali chybu ve chvílích, kdy se něco nedařilo?

komunikace: povídejte si s hráči, co jim pomáhá, když se potřebují něco naučit a zda toho ve hře využili

Závěrečný rituál s předáním dekretů

Každý účastník byl bodován (za účast na víkendu, za vypracované domácí úkoly), ten kdo získal hranici 70 bodů, která byla stanovena pro absolvování Envika, tak mu byl předán dekret

- dekret získalo 10 účastníků

Průběh rituálu: Celý rituál probíhal za tmy na horním nádvoří hradu. Účastníci se shromáždili u ohně, kde je jeden z organizátorů, který měl zapálenou louči, naladil na „obřadní“ atmosféru. Připomněl jim klíčové okamžiky víkendových setkání a vyzval je, aby od této chvíle byli zcela potichu. Společně došli ke schodišti k nádvoří, kde se zastavili. Poté byli po jednom vyzváni, aby přistoupili k předání dekretu. Ten, kdo byl

vyznán, šel s loučením po schodech na horní nádvoří, kde pod lípou a se zapálenou loučí stál jeden z organizátorů, který jim předal dekrety. Účastník se poté opět odebral pod schodiště. Byl vyzván další účastník a tak to šlo dokud nebyl předán poslední dekret.

Zhodnocení celého víkendu:

Víkend se podařil po všech stránkách – účastníci, prostředí, počasí. Cíle víkendu byly splněny. Účastníci aktivně pomohli přírodě prací v lese, zahráli si hru na rozvoj spolupráce a komunikace. Zamysleli se nad životním cyklem výrobků. Těm, co splnili podmínky Envika, byl předán dekret o absolvování.

Prostředí hradu Hauenštejn se účastníkům velice líbilo. Zapůsobila na ně atmosféra hradu a přilehlých lesů. Byli nadmíru spokojeni.

Zhodnocení celého kurzu:

Proběhlo v neděli dopoledne, kdy byl dán účastníkům prostor (1,5 – 2 hodiny), aby si vzali svého Envika s šli si sednout na nějaké místo, které je během víkendu oslovilo. Zde se měli zamyslet nad tím, co jim Envik dal a vzal. Co se jim líbilo, nelíbilo – prostě a jednoduše, chtěla jsem po nich zpětnou vazbu.

V hodnocení účastníků se objevilo:

- první víkend mě docela oslovil. Líbilo se mi jak nenásilnou formou lze něco naučit o ekologii
- moc se mi líbilo povídání s talking apple, hra s míči a vůbec většina her založených na komunikaci – možná také proto mě 2. víkend, na který jsem jel už s větším očekáváním, oslovil více než první. Moc mě bavilo smyslové vnímání přírody, zajímavá byla také hra na Pralesy. Bylo zde nádherně vidět to, jak to v přírodě je a jak lidem jde „jen“ o peníze
- nejvíce ze všeho se mi líbilo chození na boso
- nejvíce se mi líbilo vyrábění skřítků enviků. Pojmenování Envika na papíře, talking apple, Fish Banks, shánění dárek pro liliputy, CD art, Prales a vyrábění budek. Ukončení envika – myslím ta atmosféra. Nelíbili se mi budičky a rozcvičky.
- chtělo by to více praxe (více brigád, kde bychom sbírali odpadky, nebo třeba sázení stromčků, praktické třídění odpadů atd.)
- nejvíce se mi líbili hry rybáři, Pralesy. Zajímavé bylo vyrábění Envika, výborné spojení zelené Pandy a Envika. Nejlepší zázemí byl Hauenštejn. velice originální byla přednáška s Dr. Brlohem. Brigáda byla unavující, ale super. Super byli také mágové.
- nejlepší hry byli Rybáři, Limericky. Ze všech míst, kde jsme byli se mi nejvíce líbil Hauenštejn a Litvínov. Ovčí rybník mě moc nezaujal. Dále mě nezaujal

film „Zázračná planeta“ – mám radši přednášky, kde se diskutuje. Brigáda na Hradě byla úžasná. Dr. Brloh měl opravdu skvělou přednášku. Nejlepší byli čarodějové

- moc jsem si neužil ekologický kviz a desatero. Z části jsem nenašel smysl ve hře kouzelníci. Ale to vše bylo překryto tím, že jsme zažili spoustu jiných her – Fish Banks, vyrábění envika. Největší bomba byla hra Pralesy. Dobré bylo stavění budek. Super byl konečný obřad a splnění envika
- hra vyjít z reality do ekologického a úžasného světa mě doslova a do písmena omráčila a podobně to bylo i s Pralesy. Třetí víkend byla taková třešnička na dortu. Závěrečný rituál – pochod pro absolventský list byl úžasný a věřte mi, že tohle už asi nikdy nikde nezažiji – a moc mě to mrzí, ale nikdy na tyhle tři víkendy nezapomenu
- první víkend mi přišel dost obyčejný, ale asi i proto, že byl u nás v klubovně. Ale hry byly super. Nejhezčí mi přišla hra na Mágy. Fakt byla skvěle vymyšlená. Pak taky byla skvělá hra Fish Banks – ta mě zaujala hlavně tím, že to byla vlastně stolní hra, na rozdíl od ostatních běhacích. Teď bude asi jediná věc, která mě zklamala – myslela jsem si (nebo jsem spíš doufala), že místo ekologických názvů budou poznávačky rostlin, zvířat, protože ty ekologické názvy mi nic nedaly. Třetí víkend byl úplně nejlepší. tady na Hradě je moc hezké prostředí, a je tu i tak zvané kam se zašít. Moc mě zaujala hra Limericky, básničky mám totiž ráda, a navíc jsem byla ve skvělé skupině, a vůbec jsme neměli problém spolupracovat a komunikovat. Pak byl nádherný ten rituál předávání diplomů, jako, že jste nám to jenom obyčejně nerozdali. Brigáda byla taky v pohodě
- nejvíc se mi líbil kufr, ty různé hry okolo, ranní rozcvička venku na sněhu, hra Fish Banks, nedokončená pohádka, seznamovací hry, tvorba našeho kamaráda envika (na tom papíře), , vyrábění skřítka. Nejlepší byla ale hra čarodějové. Hra s ekologickými názvy mi moc nedala, bylo to zmatené, přišlo mi to i nějaký moc zbytečně složitý, ač asi ani nebylo. Taky dobrý bylo kreslení těch škodlivin. Třetí víkend byl ze všech nejakčnější, měl spád, legraci i pomoc přírodě, byli jsme neustále venku, což mělo velice pozitivní vliv, ale pomoc přírodě byla fajn, mám dobrý pocit z dobře odvedené práce, tvorba budek, ...Ty básničky byla trošku sranda, ale trošku těžký, ale taky fajn, cesta výrobku byla ale úplně nejlepší, takhle beseda se mi fakt strašně líbila, byla nejlepší z celého víkendu, tuhle určitě zopakovat a propagovat. Jídlo fajn, lidi fajn. Ukončení na nádvoří bylo perfektní, bylo to očekávaní a každý si to bude pamatovat

Moje zhodnocení:

I přesto že to byla má prvotina, ukázala mi směr jakým bych chtěla v budoucnosti pokračovat. Envik mi otevřel další možnosti, cesty a já je budu chtít určitě i nadále objevovat a prozkoumávat. Envik mi mnoho vzal, ale taky dal. Vzal mi hodně času, papíru, barvy do tiskárny, peněz. Ale to jsou jenom maličkosti, když si uvědomím co mi dal. Dal mi schopnost připravit program, který děti zaujme. Vím, že dokáží oslovit mladé lidi, a ukázat jim ekologickou výchovu z jiného směru. Naučila jsem se improvizovat, řešit problémy na místě a nepropadat panice. Naučila jsem se časově si rozvrhnout plán přípravy a program samotný. Začala jsem uvažovat jinak, hledám jiné možnosti.

Závěr:

Po skončení třetího víkendu Envika jsem byla v rozpacích, zda mám pokračovat, či nepokračovat dál. Hrozně ráda bych pokračovala, ale jako první než se do toho pustím, potřebuji mít u sebe tým lidí, kteří do toho půjdou se mnou a to na 100% - potřebuji mít kolem sebe lidi, kteří přinesou nové nápady, myšlenky a hlavně taky energii. Nesmím to už nechat jenom na sobě. Jedna z účastnic mi napsala: „Jak ty zapůsobíš svým názorem, takový budou i tvé děti následovat.“ A já rozhodně pokračovat chci. Chci i nadále předávat svoje znalosti, zkušenost i jinou formou než za katedrou, chci vyrazit ven, do přírody.

IV.

Přílohy

Příloha č. 1

Pomluvený vlk [30]

Mým domovem byl les. Žil jsem tam a staral se o něj. Udržoval jsem ho v čistotě a pořádku.

Jednoho krásného dne, když jsem uklízel nějaké smetí, které v lese odhodili výletníci jsem uslyšel kroky. Schoval jsem se za strom a uviděl jsem prostinké, malé děvčátko, jak jde po pěšině a nese košík. Dívka mně byla podezřelá, protože byla velmi komicky oblečena – celá v červeném, na hlavě kapuci, jako kdyby nechtěla, aby ji někdo poznal. Přirozeně jsem ji zastavil, abych ji zkontroloval. Zeptal jsem se jí, kdo je, kam jde, odkud je a podobně. Začala mně chlácholit tím, že jde k babičce a v košíku nese oběd. Zdálo se, že je upřímná, ale byla v mém lese a skutečně vypadala v tom divném ustrojení podezřele. Tak jsem se rozhodl, že poučím, jak nebezpečné je takhle si vykračovat v lese, neohlášená a divně oblečená. Nechal jsem jí jít dál svou cestou, ale sám jsem běžel napřed k domu její babičky. Když jsem uviděl tu starou krásnou dámu, vysvětlil jsem jí situaci a ona souhlasila s tím, že vnučka potřebuje výchovnou lekci. Domluvili jsme se, že stará žena zůstane schována, dokud jí nezavolám. A skutečně si babička vlezla pod postel.

Když děvčátko přišlo, pozval jsem je do ložnice, kde jsem ležel na posteli, oblečen jako babička. Vnučka přišla, tvářičky růžové a řekla něco hanebného o mých velkých uších. Nesetkal jsem se s tím poprvé. A tak jsem udělal to nejlepší co jsem mohl, a podotkl jsem, že velké uši lépe slyší. Líbila se mně, a chtěl jsem, aby si dávala pozor na to, co říká. Ale ona plácla další urážku, něco o mých vypoulených očích. Můžete se dovtípit, co jsem si asi myslel o dívce, která má tak pěknou tvářičku, ale je očividně protivná a drzá. Přesto jsem se zachoval moudře a odpověděl jsem, že mám tak velké oči proto, abych ji lépe viděl.

Její další urážka se mne však již opravdu dotkla. Mám určitý problém s velkými zuby. A tohle malé děvčátko si z nich dělalo legraci. Víím, že jsem se měl lépe ovládat, jenže jsem vyskočil z postele a zavrčel, že mám velké zuby proto, abych ji lépe snědl.

Řekněme si po pravdě – žádný vlk by nikdy nesnědl děvčátko – všichni to vědí, ale tahle bláznivá holka začala běhat kolem domu a křičet – a já jsem ji honil, abych ji uklidnil. Shodil jsem babiččiny šaty, ale to situaci ještě zhoršilo. Najednou, kde se vzal, tu se vzal, ve dveřích stál obrovský drvoštěp se sekyrou v ruce. Podíval jsem se na něj a bylo mně jasné, že mám malér. Za mnou bylo otevřené okno, a tak jsem vyskočil.

Rád bych řekl, že je to konec příhody. Ale bezcharakterní babička nikdy neřekla, jak to tehdy bylo. Celý svět si myslí, že já jsem byl sprostý a ošklivý. Všichni se mně začali vyhýbat. Nevím, jak se má to malé děvčátko v červených šatech, ale já už jsem nikdy víc nežil šťastně.

Příloha č. 2

Jak se ztratilo sobí mlád'átko [31]

Byl štědrý podvečer a Ježíšek se svým jelením spřežením překročil na své vánoční cestě Krušné hory a vstoupil na české území. Však už byl také netrpělivě očekáván. Těšil se, že nadělí českým dětem pod rozzářené stromky dárečky a bude se společně s nimi radovat. Už vstupoval do prvního domu a připravoval si zvoneček, když si povšimnul, jak zmateně pobíhá jedna z laň a hledá svého kolouška. „Neboj“, utěšoval Ježíšek laň, „v Čechách jsou hodní lidé. Kolouška určitě někdo najde a přivede ti ho.“

Koloušek Toník se mezitím zastavil u zámku Jezeří a ani nedýchal. Před sebou viděl vážné narušení krajiny (DEVASTACE). Už cestou sem viděl na kopcích podivné pahýly, které ještě nikdy nikde nespatril a svým způsobem jej velmi přitahovaly. Při bližším ohledání zjistil, že jsou to mrtvé kmeny stromů. Netušil, že smrt způsobila srážková voda s nižší hodnotou pH, než odpovídá přírodnímu stavu (Kyselá dešť) a nečistoty z čoudučích komínů (EXHALACE). Toník stál a čekal, že se objeví nějaký živočichové, kterých by se zeptal na vysvětlení, ale v území byla tak malá biologická rozmanitost (BIODIVERZITA), že se dočkal jenom jednoho ropáka.

„Ahoj zvířátko, jak se ti daří a kde jsou ostatní,“ vyhrknul koloušek rychle. „nejsem zvířátko, jsem ropák a nikdo jiný tu našťestí nebydlí, protože sem nevedou žádné výseky krajiny, které by umožňovaly přemísťování a kontaktu organismů“ (BIOKORIDOR)

„To mě nebaví“, pomyslel si Toník, „maminka mi slibovala, že tady bude krásně“. Vydal se na další cestu a pro Ježíška, který svým kouzelným dalekohledem pozoroval plochu celých Čech, se stal součástí celkové hmoty živých organismů (BIOMASA). Koloušek běžel po přírodním útvaru, který se vyvíjí z povrchových zvětralin zemské kůry a zbytků organismů (PŮDA), v jehož pórech i teď o Vánocích žije soubor mikroorganismů, hub, rostlin a živočichů (EDAFON). Prodral se břehovým porostem, který je útočištěm drobné zvěře (REFUGIUM) a napil se vody plné syntetických čistících a pracích prostředků s aktivním povrchem (DETERGENTY).

Sluníčko hrálo Toníka do kožíšku, když se rozhodl sestoupit z hor do zemědělské krajiny. Ten den však došlo k teplotnímu zvratu, kdy teplota vzduchu na kopcích byla mnohem vyšší než v nižších polohách (INVERZE), a tak se Toník cestou dolů dostalo do nepohyblivé se vrstvy vzduchu plného směsi oxidu siřičitého a prachových částic (SMOG). „Fuj! To je ale soubor organických látek rostlinného a živočišného původu nahromaděných v půdě v různém stupni rozkladu, vznikající činností půdních mikroorganismů z odumřelé biomasy!“ (HUMUS)

V šedivé mlze za plotem se vynořilo zvíře, které kolouškovi vzdáleně připomnělo prasátko, ale bylo růžové a skoro holé. „Co se ti stalo?“, ptal se koloušek. „Nic, já nejsem prase divoké, ale ušlechtilé. Prošlo jsem procesem zdomácnění (DOMESTIKACE) a žiji u lidí. A kam jdeš ty?“, ptalo se prasátko. „Hledám maminku a Ježíška, nevidělo jsi je?“, posmutněl koloušek. „To víš, že ani“, radovalo se prasátko, „dali mi dáreček – pytlík bukvic – a šli pásovým společenstvem mezi polem a lesem (EKOTON) směrem k rybníku“. „Díky prasátko“, volal Toník a pelášil, až se mu prášilo od kopýtek.

Přišel k rybníku a dlouho volal na pomoc rybku. Voda však byla příliš bohatá na živiny z polí (EUTROFIZACE). Živiny se sem dostaly zásluhou zemědělců, kteří orali po spádnici a voda pak rozrušila půdu a spláchla ji do vody (EROZE). V rybníku od těch dob nežije ani jedna rybka. Unavený koloušek se ukryl do klimatického prostředí

malého prostoru za velkým kamenem (MIKROKLIMA) a usnulo. V tu chvíli začalo tiše sněžit a Toníkovo tělíčko přikryla veliká bílá peřina. Proto také chvíli trvalo, než Ježíšek svým dalekohledem kolouška uviděl a když se mu to podařilo, poslal k němu sen. Toník se pomalu vznášel funkční soustavou živých a neživých složek zahrnující všechny organismy i s jejich vzájemnými vazbami (EKOSYSTÉM). Podle ulitky vrkoče severního, který se v Čechách zachoval z dávné ledové doby (GLACIÁLNÍ RELIKT) a také podle jeřábu krkonošského, který se jinde na světě nevyskytuje (ENDEMIT), poznal, že je v Krkonoších.

Příloha č. 3

Země a člověk [32]

Budoucnost bude buď zelená, nebo vůbec žádná. Tato hluboká pravda je podstatou největší výzvy pro lidstvo: naučit se žít se Zemí na opravdovém a přijatelném základě.

Zachraňme Zemi - to je výzva do zbraně, výkřik Země, prostá oslava její křehké krásy. Je to rovněž hold přátelům Země, všem těm, kteří již tak dlouho říkají, že pečovat o Zemi není ničím zvláštním, co si můžeme vybrat, ale že je to největší výzva, před níž stojíme.

Země je v rizikovém stavu, v jakém nebyla nikdy předtím. Zamořili jsme půdu a řeky jedy, pokryli jsme pobřeží a oceány špínou obrovských ropných skvrn, změnili jsme chemické pochody v ovzduší, na němž závisí život. Není tedy divu, že se lidé dnes ptají na způsob, jakým mají pokračovat ve využívání své planety.

Ve jménu "pokroku" jsme své Zemi napáchali obrovské škody a stále v tom pokračujeme. Děláme však hrozné věci i sobě navzájem. V obou případech naprosto uvědoměle, ve válkách, násilím, rasovou netolerancí, stále pokračujícím potlačováním základních lidských práv, ale také "neuvědoměle": světovým ekonomickým řádem, který ponechává třetí svět v chudobě a poskytuje privilegie a sílu jen těm, kteří se naučili nevidět tuto do očí bijící nespravedlnost. Většina lidí v bohatých zemích se naučila ignorovat úroveň globálního utrpení a chudoby, z nichž by nám měly vstávat vlasy na hlavě.

Je nám dobře známo, že musíme naprosto změnit svůj konzumní způsob života i způsob, jakým naše industrializovaná společnost zachází s přírodními zdroji. Rány, které jsme sami sobě způsobili, se mohou zahojit; ještě je možné ochránit Zemi před dalším ničením. Má-li se to však podařit, musíme Zemi zachránit nyní. Jindy už na to nebude čas!

V jakémkoliv zeleném receptu pro budoucnost a záchranu Země se musí objevovat myšlenka osobní odpovědnosti. Je nutné, aby se velká většina lidí dobrovolně přihlásila do práce na záchranu Země a abychom i my sami byli zachráněni od svých nejhorších záměrů. Osobní odpovědnost zahrnuje nejen odpovědnost vůči dětem a budoucím generacím, ale také náš vlastní závazek vůči všemu a všem, s nimiž máme v dobrém sdílet svůj krátký život na naší planetě. Osobní odpovědnost znamená připravenost k boji a práci za záchranu Země a budoucích generací. Neproklamovat veřejně svoji zánícenost, ale snažit se již dnes chodit po této krásné a bohaté zemi citlivěji, aby po ní mohli chodit v budoucnosti i jiní. Nebo, jak už to bylo dříve tisíckrát řečeno, žít daleko prostěji, aby mohli žít také ti druzí.

Každý může začít sám a ihned u sebe a ve své domácnosti. Stačí pouze dodržovat desatero domácí ekologie a tím již člověk výrazně přispěje k ochraně životního prostředí! Bojkotujte výrobky a firmy, které se podílejí na ničení životního prostředí a planety Země. Buďte aktivní v ochraně přírody ve vašem okolí. Zakládejte vlastní občanské iniciativy, spolupracujte s ekologickými organizacemi, které se ochranou životního prostředí zabývají profesionálně a mají zkušenosti.

Nikdo nemůže donutit lidi, aby "zachránili Zemi" proti jejich vlastní vůli. Budeme dělat to, co je potřebné a nutné, protože cítíme, že je to správné. A vůbec nevadí, bude-li naše nadšení různě velké.

Příloha č. 4

O stromech, lidech a čase [33]

Na sklonku podzimu, kdy nebe je průzračné a šípky sladké a měkké jako lesní jahody, narodil se v doškové chalupě na samém konci vsi vlídnému sedláři syn. Jelikož to byl člověk moudrý a tradic dbající, po všelikém tom slavení a děkování ovinul se ovčí kůží a tak jako jeho otec, děd a praděd a vůbec všichni až kam jeho paměť sahá, vybral pěkný žalud a šel jej zasadit. Za pár dnů přišla zima, která schovala zlatou travu i temnou zem...

Přestalo chumelit. V černé jasné noci se v krystalcích sněhu odráží tvář měsíce. Hluboce prošlapané cestičky mezi chalupami změkly pod novým sněhem a světla ze sednic se prodírají malými okénky do ztichlé krajiny.

Dračky peří se sešly u sedláře, sesedly se kolem stolu a děti se srovnaly před pecí. Stařenka s chrpovými očima vypráví o čarodějnicích, které se na svátek svaté Valpurgy, noc před prvním květnem, scházejí pod mohutnými duby a rejdí a jak některé z nich bývají pak polapeny a upáleny na hranicích. Na bílé stěně visí prostý kříž, peří se vznáší kolem lampy a na plotně bublá čaj.

Nedaleko odsud, na stráni lesa pod příkrovem sněhu, spočívá zlatavý žalud. Když na jaře odtál sníh, zapustil žalud svůj první kořen a ze zbytků sil rozvinul trojici světlých lístků. Psal se rok 1618 a čeští stavové povstali k odboji ve třicetileté válce. Když roku 1630 zemřel Jan Kepler, měl už dub 13 let, shlížel na zem z výšky dvou metrů, neboť až dosud mu dostatek světla ubíral prastarý buk. Na podzim buk, nahlodaný zevnitř mravenci a houbami a rozklouvaný datlem spadl a vzal s sebou ještě celkem zdravý jilm. Nad dubem se konečně objevil kruh modré oblohy a on začal rychle přibývat na výšce. V čase, kdy byl vyhlášen vestfálský mír, měl třicetiletý dub své první plody. Zrušení nevolnictví Josefem II. v roce 1785 zastihlo stošedesátiletý dub v plné síle, pevně zaklíněný do kamenitého svahu. Když vláda první Československé republiky rozhodla 20. května 1938 povolát muže do zbraně, na dub napadl celkem nečekaně sníh. Květnové ochlazení nemohlo ale třistadvacetiletému, čtyřicetimetrovému a dvěstěšedesát centimetrů širokému dubu ublížit.

I dalších šedesát let poskytovaly jeho listy potravu pro housenky a chrousty, kmen prostor pro růst lišejníků a kořen úkryt pro malou myš lesní.

V devadesátých letech byl les s naším dubem vrácen potomkům původních vlastníků. Žádnému z nich se však nechtělo cokoli podnikat s lesem o zanedbatelné hospodářské rozloze. Proto vcelku rádi v r. 1995 podepsali smlouvu o prodeji jedné těžební společnosti z BRD, která skupovala, co se dalo.

To všechno náš dub netušil. A tak s překvapením sledoval, když se do jeho těla zaryla Husquarna s dobře nabroušeným řetězem. Chvilí ještě vnímal dřevorubce v oranžovozelených montérkách a potom se hřmotem spadl na zem.

I přesto, že dub shodil třistadesátosmkrát své listy, že zažil Komenského, Josefské reformy a rolnická povstání, první i druhou světovou válku, byl to takový obyčejný, jesenický dub.

Namísto dvou rukou pak vysázel sázecí stroj na holině ve sponu 15*15 smřčky...

Opodál smrkové mlaziny se do domku po bývalém učiteli nestěhoval mladík z města s rozvířenými kadeřemi neučesaných vlasů. Lidé ho po čase viděli chodit mezi poli i v kopcích, za vesnicí i podél cest s tužkou a těžko srozumitelnými náčrtky v ruce. Oči měl neklidné, napovídající soustředěné přemýšlení. Byly to poslední dny prohráté teplejšími

paprsky. Pak přišly dny bláta, zimy a brzkého temna. Rozcuchaný muž byl konečně připraven. Vzal kolíky, rýč a pytel mladých bezlistých stromků a pospíchal zablácenou cestou ven z vesnice mezi pastviny a pole.

Po vlhké zimě se pupeny všech keřů i stromů dosyta nalily. Potulný sadař chodil s úsměvem po krajině a v teple kapsy se mu převalovalo několik naklíčených loňských žaludů.

Příloha č. 5

Červená karkulka aneb Jak to bylo doopravdy? [34]

“A tak se Karkulka s babičkou zachránily. Myslivec vlkovi do břicha zašil kamení. Ten, když se vzbudil, připadal si nějaký přejedený a přetěžký, belhal se ke studánce, aby se napil. Jak se ale nakláněl nad vodu víc a víc, kamení ho přetížilo, on spadl do vody a utopil se,” dovyprávěla pohádku babička. Rozárka ale spokojená nebyla.

“Babi, ty vyprávíš jako obyčejná babička! Jak to dopadlo doopravdy! Taková akce vybití vlků nemohla přece dopadnout jinak než ekologickou krizí! Taky mi řekni, kde se to stalo, abych mohla porovnat globální dopad této skutečnosti se současnými tamními poměry!”

“Víš, kde se protíná obratník Kozoroha a 135. poledník?”

“No, babi, to ví přece každý mrně, o tom ani nebudeme diskutovat!”

“Tak asi 18,5 km od toho místa jižním směrem se to stalo. Ještě tam mají na památku toho posledního australského vlka vycpaného. Škoda, že už v Austrálii není ani jeden člověk, který by mu otíral prach z jeho vycpaného těla.”

“No, ale už povídej. Jak to, že to byl poslední vlk?”

“Nikdo ti určitě ještě neřekl, že těch zatrolenejch Karkulek bylo několik v každé generaci a myslivců ještě víc. Taky nikdo nepočítá s tím, že každá Karkulka má minimálně dvě babičky, kterým občas nese bábovku a víno. A ti hloupí vlci tehdy ještě nevěděli, co je čeká, když budou Karkulce stát v cestě. Tak se tedy stalo, že v Austrálii vlci vymřeli.”

“Jé, babi, to bude ještě napínavý, vid’?”

“No to bude a už mě nepřerušuj, prosím. Ty jsi ale upovídaná, Rozárko. Řetězová reakce takto neuváženého kroku na sebe nenechala dlouho čekat. Vlk byl totiž jediným přirozeným nepřítelem známého problematického obyvatele Austrálie - a to králíka. Ten se tak ohryzně přemnožil (lidé ho sem zavlekli nepředloženě v 17., 18. stol. a od té doby ho udržovali v jakýs takýs koleji právě díky vlkům). A stovky, tisíce ba i milióny králíků zplundrovaly celou zemi. Lidé se jim pokoušeli zabránit ploty, ale nepomáhalo to. Tak celá území posypali práškem, obsahujícím mixomatózní virus. Ten však většina králíků přechodila, oklepala se a začala se vesele množit. A tak lidé vymysleli další léčku. Do australské buše zatáhli dalšího nepůvodního živočicha - lišku. Ale ani opravdu hladová liška nespráskne víc než dva králíky denně. A tak se lidé rozhodli: posypeme celé území jedem na králíky!!! Ó, jak převratná to byla myšlenka! A králíci doopravdy vymřeli. Ale nejen oni. Lišky, dravci, kteří je lovili, supi, klokani, veškeré rostliny a skoro se zdálo, že vymře vše živé. Reputaci životu na zemi zachránili nakonec komáři, mouchy, klíšata vši, blechy a jiný zajímavý hmyz. A to už lidé uměli vyřešit. Zakoupili v obchodních domech barevné spreje s nápisem “hubiče hmyzu,” a i zbytek života na zemi vyhubili. Nad celým územím se z freonů (obsažených ve sprejích) vytvořila krásná, celistvá ozónová díra a lidem se tak lépe odcházelo z tohoto světa.”

“A přitom to vůbec nemuselo být, stačilo, aby místo vlka zabil myslivec babičku, Karkulku a pár dalších zbytečných lidí, kteří se tehdy přemnožili, vid’ babi?”

Seznam příloh

č.1 Pomluvený vlk

č.2 Jak se ztratilo sobí mlád'átko

č.3 Země a člověk

č.4 O stromech, lidech a čase

č.5 Červená Karkulka aneb Jak to bylo doopravdy

Citace:

[1] KAPLÁNEK, Michal; PEŘICH, Jan: *Pedagogika volného času* [on line], poslední revize 17.2.2003, citace 14.12. 2006,
http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/getfile.php?filenameex=skriptum#_ftn14

[2] HÁJEK, Bedřich. *Děti, vedoucí, volný čas*. Praha : Institut dětí a mládeže MŠMT ČR, 2004. 120 s. ISBN 80-86784-06-1.

[3] KAPLÁNEK, Michal; PEŘICH, Jan: *Pedagogika volného času* [on line], poslední revize 17.2.2003, citace 14.12. 2006,
http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/getfile.php?filenameex=skriptum#_ftn14

[4] ČINČERA, Jan: *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. Brno, Paido Brno, 2007. 116 s. ISBN 978-80-7315-714-8, strana 9

[5] Přeloženo z <http://www.gdrc.org/uem/ee/tbilisi.html>

[6] PIKE, Graham; SELBY, David. *Globální výchova*. Praha: Grada,1994. 322 s. ISBN 80-85623-98-6.

[7] PIKE,Graham; SELBY, David. *Globální výchova*. Praha: Grada,1994. 322 s. ISBN 80-85623-98-6.

[8] ČINČERA, Jan: *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. Brno, Paido Brno, 2007. 116 s. ISBN 978-80-7315-714-8, strana 16

[9] MÁCHAL, Aleš. *Průvodce praktickou ekologickou výchovou* : [metodická příručka pro začínající učitele a pedagogické pracovníky středisek ekologické výchovy]. Brno : Rezekvítek, 2000. 205 s. ISBN 80-902954-0-1. str.3

[10] tamtéž, str.5

[11] ČINČERA, Jan: *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. Brno, Paido Brno, 2007. 116 s. ISBN 978-80-7315-714-8, strana 18

[12] tamtéž, str.45

[13] tamtéž, str.48

[14] Společný svět: Příručka Globálního rozvojového vzdělávání, vydal Člověk v tísni – společnost při České televizi, o.p.s, Praha 2004 ISBN 80-903510-0-X str.15

[15] tamtéž, str.16

[16] Wikipedie – otevřená encyklopedie [on line],
http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1%C5%BElkov%C3%A1_pedagogika

[17] Česká cesta [on line],
<http://www.ceskacesta.cz/stranka.py?ids=STR0000000000000034>

[18] ČINČERA, Jan: *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům. Brno, Paido* Brno, 2007. 116 s. ISBN 978-80-7315-714-8

[19] Varianty [on line], článek Kritické myšlení,
<http://www.varianty.cz/notions.php?id=61>

[20] ČINČERA, Jan: *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům. Brno, Paido* Brno, 2007. 116 s. ISBN 978-80-7315-714-8, strana 60

[21] tamtéž, str.66

[22] tamtéž, str.70

[23] Činčera, J., Caha, M.: *Výchova a budoucnost. Hry a techniky o životním prostředí a společnosti.* Paido, Brno 2005. 165 s. ISBN 80-7315-099-9, str. 62

[24] Činčera, J., Caha, M.: *Výchova a budoucnost. Hry a techniky o životním prostředí a společnosti.* Paido, Brno 200, str.15

[25] ČINČERA, Jan: *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům. Brno, Paido* Brno, 2007. 116 s. ISBN 978-80-7315-714-8, strana 71

[26] KALHOUS, Zdeněk; OBST, Otto: *Školní didaktika, Praha, Portál, 2002, 447s.* ISBN 80-7178-253-X : 497.00 (Kalhous, Obst, 2002).

[27] ČINČERA, Jan: *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům. Brno, Paido* Brno, 2007. 116 s. ISBN 978-80-7315-714-8, str.77-78

[28] [on line]: <http://www.ceskaskola.cz/Ceskaskola/Ar.asp?ARI=102638&CAI=2125>

[29] [on line]: <http://www.priroda.cz/clanky.php?detail=81>

[30] Zdroj: Pike Graham a Selby David, Globální výchova, nakladatelství Grada, 1994, Praha

[31] [on line zdroj]: MÁCHAL, Aleš. Průvodce praktickou ekologickou výchovou. Brno: Rezekvítek, 2000, 205s. ISBN 80-902954-0-1
<http://www.env.cz/evvopdf/EVVO/podporaSP/pruvodce%20pev.pdf> str.86

[32]: Different Live.[on line]<http://www.differentlife.cz/ekologie01.htm>

[33] Třináctero environmentálních pohádek z odkazů B.N. [on line]
<http://www.fp.vslib.cz/kch/sedlbauer/pohadky99.htm>

[34] Třináctero environmentálních pohádek z odkazů B.N. [on line]
<http://www.fp.vslib.cz/kch/sedlbauer/pohadky99.htm>

Seznam použité literatury

CAHA, Milan; ČINČERA, Jan. Výchova a budoucnost. Hry a techniky o životním prostředí a společnosti. Brno: PAIDO, 2005. 167 s. ISBN 80-7315-099-9.

CAHA, Milan; ČINČERA, Jan; NEUMAN, Jan. Hry do kapsy VII. Sociální, ekologické, motorické a kreativní hry. Praha: Portál, 2004. 96 s. ISBN: 80-7178-909-7.

Česká stopa: Ekologické a sociální dopady domácí spotřeby za našimi hranicemi, Praha – Brno, 2005, vydalo Zelený kruh a Hnutí Duha v edici APEL, ISBN 80-239-6724-X; ISBN 80-239-4730-3

ČINČERA, Jan. Environmentální výchova: od cílů k prostředkům, Brno: Paido 2007, 116s. ISBN 978-80-7315-147-8

ČINČERA, Jan. Práce s hrou pro profesionály, Praha: Grada, 2007, 116 s. ISBN 978-80-247-1974-0

ČINČERA, Jan; KLÁPŠTĚ, Petr; MAIER, Karel: Hry a výchova k občanské společnosti; vydal BEZK, Praha 2005 ISBN 80-239-5144-0

CHALUPOVÁ, Petra; BUREŠ, Jiří. Ekologická výchova v mateřských a základních školách, Ekocentrum Paleta, Pardubice 2004

KALHOUS Z., OBST Otto. Školní didaktika; Praha, Portál 2002; ISBN 80-7178-253-X

MÁCHAL, Aleš. Průvodce praktickou ekologickou výchovou, vydal Rezekvítek Brno ve spolupráci s Lipkou, 2000, ISBN 80-902954-0-1

Moderní Technologie, Semínka – příloha časopisu Roverský kmen 40, červen 2005

NEUMAN, Jan, Dobrodružné hry a cvičení v přírodě, Nakladatelství Portál, Praha 1998 328str, ISBN 80-7178-218-1

NOVÁK, Josef; RŮŽIČKA, Vít; SLATKOVSKÁ Radka, VYSTRČILOVÁ Darina;
Skaut je ochráncem přírody [Příručka pro vůdce skautských oddílů]; vydal: Junák –
svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, Praha 1999

PETTY G. Moderní vyučování, Praha, Portál 1996, ISBN 80-7178-070-7

PIKE, Graham; SELBY David. Cvičení a hry pro globální výchovu 1;
nakladatelství Portál, Praha 2000; ISBN 80-7178-369-2

PIKE Graham, SELBY David, Cvičení a hry pro globální výchovu 2,
nakladatelství Portál, Praha 2000; ISBN 80-7178-474-5

POLÁNEK, Radek. Rukověť instruktora. 2003 zdroj:
http://anna.fi.muni.cz/~xpelane/nova_herka/rukovet.pdf

REICHHOLF Josef, Žít a přežít v přírodě; Průvodce přírodou; nakladatelství Ikar, Praha
1999, ISBN 80-7202-397-7 (Ikar, Praha), ISBN 80-7176-850-2 (Knížní klub, Praha)

SKALKOVÁ Jarmila. Obecná didaktika, Praha ISV, 1999, ISBN 80-85866-33-1

Skautskou stezkou : [základní příručka pro skauty a skautky]. 2. vyd. Praha : Junák,
2001. 405 s. ISBN 80-86109-60-7.

Společný svět: Příručka Globálního rozvojového vzdělávání, vydal Člověk v tísni –
společnost při České televizi, o.p.s, Praha 2004 ISBN 80-903510-0-X